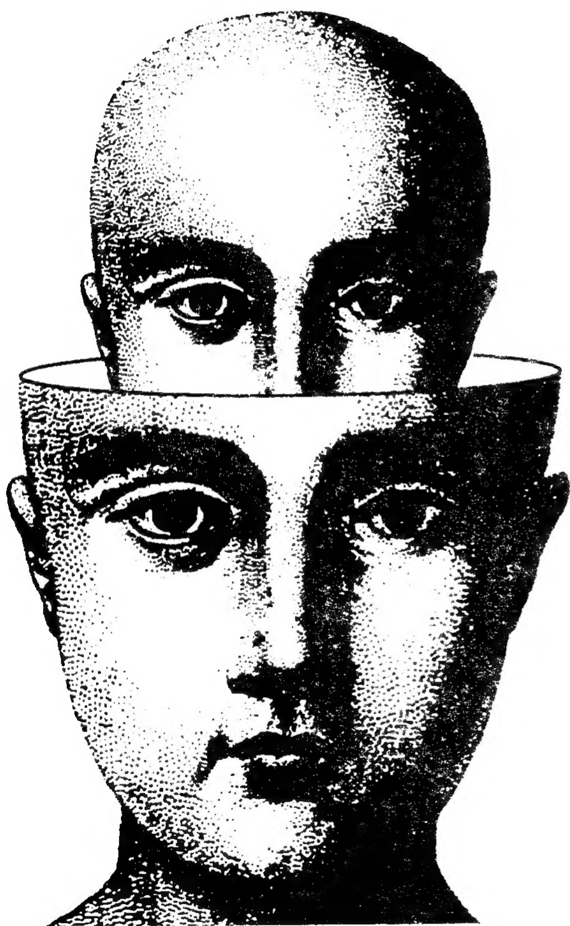
SKEPTIKKO

2/94

Uusskepsismi

Selitettyä ja selittämätöntä

Jälleensyntymisoppi on muodissa

Vaihtoehtolääkintä

Kuppaussaunat lämpenevät

Numero 21 21.6.1994

Huuhaa televisiossa

Viime kesänä katselin hotellihuoneeni televisiota Moskovassa. Illan uutislähetystä seurasi ensin säätiedotus ja sitten peruukkiin pukeutuneen, tähtikuvioita lukevan astrologin ennustus. Syksyllä **Anna-Kaisa Hermusen** haastattelussa esiintyi astrologi, joka arvioi presidenttiehdokkaiden luonnetta ja kykyjä taivaanmerkkien perusteella. Kanavakilpailu on tuonut televisioon useitakin ohjelmia, joissa — tavallisesti ilman mitään kritiikin häivääkään toimittajan taholta — tirkistellään yliluonnollisia ilmiöitä.

Suomalaiset aikakaus- ja iltapäivälehdet ovat jo pitkään mässäilleet aiheilla, jotka liittyvät horoskooppeihin, ihmeparannuksiin, julkkisten uskoon tulemiseen, idän mystiikkaan, ennustajiin, selvänäkijöihin ja ufoihin. Okkultismia ja New Age -uskontoja tarjotaan omissa kirjakaupoissa ja 'hengen ja tiedon messuilla'. Ei ole sinänsä yllättävää, että huuhaan markkinointi on nyt levinnyt myös sähköisiin viestimiin. Silti on aihetta kysyä, miten skeptikon pitäisi suhtautua tähän kehitykseen.

Yksi mahdollinen vastaus voisi olla se, että arkipäivän magia on pelkkää harmitonta leikkiä, jota sen harjoittajat eivät itsekään ota tosissaan. Tällöin skeptikkojen epäily saattaa näyttää tiukkapipoiselta ahdasmielisyydeltä, joka kääntyy itseään vastaan. Tämä on kuitenkin vain osatotuus: leikin varjolla ei voi puolustaa esimerkiksi sitä, että 'ufologit' esiintyvät tutkijoina, ihmisten herkkäuskoisuutta käytetään kyynisen kaupallisesti hyväksi, ihmisten fyysinen ja psyykkinen terveys vaarannetaan näennäishoidoissa tai väkivaltaisissa rituaaleissa, poliitikot esiintyvät huuhaaohjelmissa kansansuosiota kalastamassa.

Skeptikot ovat itse joutuneet vuosisatoja taistelemaan ajatuksen vapauden puolesta, joten heidän ei tule ryhtyä vaatimaan huuhaan sensuroimista ja kieltämistä. **John Stuart Millin** klassisten periaatteiden mukaisesti voi olla edullista, että 'salaopit' julkistetaan, jolloin ne itse paljastavat heikkoutensa ja naurettavuutensa. Mikä onkaan herkullisempaa kritiikkiä kuin televisio-ohjelma, jossa selvänäkijä hivelee silmät ummessa kirjaa ja väittää sen omistajan olevan kulttuuria luova nainen — kun kahden metrin päässä seisoo todellinen omistaja, **Volvo Markkanen**.

Kieltämisen sijasta skeptikon rooliin kuuluu kärsivällinen kuluttajanvalistus, maailmankuvamarkkinoilla kaupattavien löysien uskomusten perusteettomuuden ja ristiriitaisuuksien paljastaminen. Siksi olisi hyvä, että — **Nils Mustelinin** hyvää esimerkkiä noudattaen — kriittistä ajattelua edustavat epäilijät olisivat valppaasti mukana väittelemässä silloin, kun nykyajan taikauskoja ja pseudotieteitä esitellään televisiossa.

Ilkka Niiniluoto
Professori
Helsingin yliopisto

SKEPTIKKO 2/94 ♦ NUMERO 21

SISÄLTÖ

Skeptikko ♦ Julkaisija: Skepsis ry ♦ Päätoimittaja: Hannu Karttunen, Kolmas Linja 30 A 9, 00530 Helsinki ♦ Toimitus: LavengriPress, Marketta Ollikainen, Lammastie 6 A 3, 01710 Vantaa, puhelin 90 - 848 449 ♦ Kaikki tässä lehdessä julkaistut kirjoitukset ovat kirjoittajien omia mielipiteitä, eivätkä edusta toimituksen, Skepsiksen tai CSICOPin virallista kantaa. ♦ ISSN 0786-2571 ♦ Painopaikka: Tammer-Paino Oy, Tampere.

Uusskepsismi

Paul Kurtz

Skepsismi on hyvästä kohtuullisesti käytettynä. Terveelle mielelle se on elintärkeää, mutta äärimmäisyyksiin vietynä voi johtaa omahyväiseen kaiken epäilyyn.

Oikein ymmärrettynä skepsismi ei pyri mahdottomaan, tietämään 'lopullista totuutta' eikä niin muodoin johda väistämättömään tieto-opilliseen umpikujaan. Sen ei tarvitse päätyä eksistentiaaliseen epätoivoon tai nihilismiin. Skepsismiä tulisi paremminkin pitää tutkimusmetodina. Se opastaa meitä tutkimaan kriittisesti kaikkia väitteitä, jotka kohdistuvat tietoon tai arvoihin. Sen avulla voimme avartaa tutkimuksen ja tiedon rajoja, mutta ilman sitä saatamme liukua itsepetokseen ja yksisilmäisyyteen.

Skepsismin juuret ovat syvällä filosofisessa perinteessä. Termi tulee kreikan sanasta 'skeptikos', ja tarkoittaa 'tutkivaa'. Se on sukua kreikan sanalla 'skepsis', joka merkitsee tutkimista ja epäilyä.

Skeptikko on henkilö, joka on valmis kyseenalaistamaan minkä tahansa tosiasiaväitteen vaatimalla määritelmien selvyyttä, logiikan pitävyyttä ja todistusaineiston pätevyyttä. Skepsismi on siten olennainen osa objektiivista tieteellistä tutkimusta ja luotettavan tiedon etsintää.

Skepsismiä tarvitaan, kun hankitaan tietoa. — Kriittisen pohdinnan kukkapenkissä aito tutkimus juurtuu. — Muutoin saatamme juuttua vailla todellisuuspohjaa oleviin ja pyhinä pidettyihin uskomusjärjestelmiin. Skepsismin avulla annamme tilaa uusille ideoille ja tiedon kasvulle. Skepsismi yksin ei kuitenkaan vielä riitä käytännön elämänfilosofiaksi, mutta se opettaa meitä reagoimaan itse elämään.

Mutta jättääkö skepsismi meidät tarpomaan päättämättömyyden rämeikössä, vai salliiko se meidän päästä eteenpäin ja löytää vastauksia, joiden varassa voimme elää? Saammeko sen avulla luotettavaa tietoa, vai täytyykö kaikkien uusien keksintöjen vuorollaan väistyä skeptikon kritiikin tieltä? Vastaus kysymyksiin riippuu siitä, mitä skepsismillä tarkoitetaan. On olemassa toisistaan eroavia skepsismin lajeja.

Nihilismi

Nihilismi on skepsismin laji, jonka äärimuoto hylkää kaikki tosiasia- tai arvoväitteet. Totaaliskeptikoiden mielestä tieto ylipäätään ei ole

mahdollista. Kohtaamme vain vaikutelmia ja tuntemuksia, joista meillä ei ole mitään takeita, että ne vastaavat mitään olevaista ulkoisessa todellisuudessa. Meillä ei ole mitään varmuutta siitä, että kuvaamme ulkoisia kohteita sellaisena kuin ne ovat. Aistimme voivat pettää meitä. Aistielimemme toimivat kuten lakin lippa, joka varjostaa ja rajoittaa havaintojamme.

Totaaliskeptikkojen mielestä samat ansat vaanivat niitä, jotka pyrkivät perustamaan tiedon kognitiivisiin intuitioihin tai matemaattisiin tai loogisiin päätelmiin. Merkitykset ovat subjektiivisuudessaan mahdottomia kääntää intersubjektiivisiksi tai objektiivisiksi viittauksiksi. Puhtaasti muodolliset käsitejärjestelmät kertovat enemmän käyttämästämme kielestä kuin perimmäisen totuuden luonteesta itsestään. Ihmisillä on taipumus erehtyä. Jokaiseen teesiä puoltavaan todistukseen voidaan esittää vastatodistus. Hämähäkinverkon tavoin koko rakenne voi romahtaa, jos kajoamme liimaan, joka pitää langat yhdessä.

Totaaliskeptikot eivät ainoastaan väitä, että tiedollinen varmuus on mahdotonta, vaan pitävät kyseenalaisina myös käyttämiämme kriteerejä toden ja epätoden erottamiseksi. Tieto perustuu kriteereihin, joilla arvioimme tosiasiaväitteitä. Ne voivat olla joko kokemus- tai järkiperäisiä. Totaaliskeptikot pitävät näitä vain oletuksina, joita ei voida käyttää itsensä todentamiseen ilman että oletetaan ne itsestäänselviksi ja tähän heidän mielestään ei ole perusteita.

Nihilististä skeptisismiä on sovellettu myös etiikkaan tuhoisin seurauksin. Totaaliskeptikoille etiikka on suhteellista, subjektiivista ja tunnetasoon liittyvää. Heidän mukaansa se, mikä on 'hyvää' tai 'pahaa', 'oikein' tai 'väärin' vaihtelee yksilöiden ja yhteiskuntien kesken. Ei ole löydettävissä muita eroteltavia normatiivisia arviointiperusteita kuin mieltymys ja tunne, eikä objektiiviselle moraaliselle arvioinnille ole perustaa. Emme voi löytää periaatteita, jotka ovat yleismaailmallisia tai moraalisia. Totaaliskeptikolle ainoa valinta on täydellinen kulttuurirelativismi.

Totaaliskeptikon mielestä oikeudenmukaisuuden periaatteet riippuvat yksinkertaisesti vallasta tai sosiaalisesta sopimuksesta. Sosiaalisille järjestelmille ei ole olemassa yhteisiä normatiivisia arviointiperusteita. Moraalisen kiistan edessä totaaliskeptikoista voi tulla äärimmäisiä epäilijöitä. Heidän mielestään kaikki arviointiperusteet ovat yhtä kestämättömiä. Heistä voi siten tulla konservatiivisia traditionalisteja. Ellei moraaliselle käyttäytymiselle ole olemassa luotettavia suuntaviivoja, ainoa mahdollisuus on toimia maassa maan tavalla.

Totaaliskeptikoista voi tulla myös kyynisiä amoralisteja, joille 'mikä tahansa kelpaa'. "Kuka voi sanoa, mikä asia on parempi tai huonompi jotakin toista?", he kysyvät. Jos asioiden luonteesta ei ole löydettävissä arviointiperusteita oikeudenmukaisuudelle, poliittinen moraali riippuu voimasta, tavasta tai intohimosta; ei järjestä tai todistusaineistosta.

Tämän kaltaista skepsismiä voidaan kutsua 'dogmatismiksi'. Hylkäämällä päättäväisesti tiedon tai arvon mahdollisuudenkin, nämä skeptikot itse esittävät omia kyseenalaisia väitteitään.

Neutraali skepsismi

Osa nihilisteistä pyrkii välttämään dogmaattisuutta omaksumalla täysin neutraalin asenteen. Skeptikot eivät vahvista eivätkä kiellä mitään. He hylkäävät kaikki epäilyn lajit, jotka hyväksyvät tieto- tai todellisuusteoriat epistemologiasta, metafysiikasta, etiikasta ja politiikasta. Neutralistit väittävät, ettei heillä ole mitään tällaista teoriaa. He yksin-

kertaisesti esittävät henkilökohtaisia arvioita eivätkä vaadi ketään hyväksymään tai hylkäämään niitä. Nämä ovat pikemminkin heidän omia yksityisiä ilmaisujaan eivätkä ne ole yleistettävissä. Jokaiselle teesiä puoltavalle väittämälle he löytävät vastaväittämän.

Neutralistin ainoa mahdollisuus on pidättyä täysin arvostelusta. He eivät pysty löytämään mitään tiedon kriteerejä epistemologiassa eli tietoopissa eikä todellisuuden kriteerejä metafysiikassa. Uskolle tai epäuskolle ei ole perustaa uskonnossa. Etiikassa ja politiikassa ei ole mitään arviointiperusteita hyveelle, arvolle tai sosiaaliselle oikeudenmukaisuudelle.

Esisokraattinen kreikkalainen filosofi **Cratylus** (elänyt viidennellä tai neljännellä vuosisadalla e.a.a.) ajatteli, että kaikki muuttuu, myös omat ilmiöihin sidoksissa olevat kokemusmaailmamme. Sen vuoksi on mahdotonta välittää tietoa tai täysin ymmärtää ketään. Legendan mukaan Cratylus kieltäytyi keskustelemasta mistään kenenkään kanssa ja, koska vastaamisessa ei ollut mieltä, vastaukseksi kysymyksiin hän vain heilutti sormeaan. Neutraalia uskosta luopumisen tilaa puolusti kaksi vuosisataa ennen ajanlaskua elänyt **Pyrrhon Elisläinen**, jolla on ollut suuri vaikutus skepsismin kehitykseen. Nykyisin pyrrhonismina tunnettu skepsismin laji soveltui pääasiassa filosofisiin ja metafyysisiin kysymyksiin, joissa todellisuuden perimmäinen totuus on epävarmaa.

Maltillinen skepsismi

Yllä kuvattujen skepsismin muotojen perusongelmat ovat siinä, että ne ovat ristiriidassa elämän vaatimusten kanssa. Meidän on toimittava maailmassa — olipa perimmäinen todellisuus millainen hyvänsä — ja meidän on kehitettävä uskomuksia, joiden varassa voimme elää ja toimia. Saattaa olla, että uskomuksemme lepäävät kokonaan todennäköisyyksien varassa. **David Hume**, suuri 1700-luvun skotlantilainen filosofi, kutsui skepsismin lievempää muotoa maltilliseksi skepsismiksi. Humen tavoin ajatteli myös Pyrrhonin aikalainen, kreikkalainen filosofi **Karneades**.

Maltilliset skeptikot ovat valmiit kohtaamaan tyhjyyden mustan aukon ja ovat skeptisiä tosiasiaväitteiden perimmäisestä luotettavuudesta. He ovat vakuuttuneita, että tiedon ja arvojen perusteet ovat lyhytikäisiä ja että on mahdotonta muodostaa varmuudella perimmäisiä totuuksia todellisuudesta.

Käytännön elämän vaatimukset pakottavat meidät kuitenkin kehittämään käyttökelpoisia yleistyksiä ja tekemään valintoja, vaikka emme voikaan perustella niitä pitävästi. Ei voida löytää mitään varmaa perustaa luontoa koskeville kausaalisille päätelmille. On olemassa kokemusperäisesti havaittavia säännönmukaisuuksia, joiden perusteella teemme tulevaisuutta koskevia ennusteita. Mutta meillä ei ole mitään perustaa sille, että tulevaisuus olisi menneisyyden kaltainen. Samaten sitä, miten asioiden pitäisi olla, ei voida johtaa siitä, miten ne ovat. Moraali on riippuvaista ihmisten tunteista. He suostuvat noudattamaan sosiaalista sopimusta tyydyttääkseen moninaiset toiveensa niin hyvin kuin voivat.

Epäusko

Skepsismiä on joskus käytetty synonyyminä millä tahansa tiedon alueella vallitsevalle epäuskolle. Epäuskossa voidaan erottaa kaksi näkökulmaa. Toisen mukaan tietyt väitteet ovat perusteettomia tai epätosia eivätkä siksi uskottavia. Toinen hylkää uskomukset a priori tarkastelematta huolellisesti

niiden perusteita.

Epäuskoinen on yleensä ateisti — ei ainoastaan neutraali agnostikko — koska hän hylkää Jumalaan uskovien teistien väitteet. Ateisti kiistää teismin peruspremissit: Jumala on olemassa, ihmisillä on kuolematon sielu ja he voivat pelastua jumalallisesta armosta. Pohdiskelevat epäuskoiset pitävät inhimillisen kokemuksen ylittävää, transsenttiin todellisuuteen viittaavaa kieltä perustavalla tavalla epäymmärrettävänä, jopa merkityksettömänä, ja siksi he sanovat olevansa skeptikkoja. Heidän mielestään historiallisesti esitetyt väitteet Jumalan olemassaolon todistamiseksi ovat epäpäteviä ja siten epävakuuttavia. He pitävät ns. kokemukseen vetoamista epäluotettavana. Heidän mielestään moraali on mahdollista ilman jumalauskoa.

Epäuskoiset pitävät yliluonnollista koskevia väitteitä taikauskona. Heidän mielestään oletus jumalan olemassaolosta on ihmisen mielikuvituksen luomus. Monet klassiset ateistit (paroni **d'Holbach**, **Diderot**, **Marx**, **Engels**) olivat epäuskoisia. Alkujaan he olivat materialisteja, ja heidän uskonnollinen skeptisyytensä ja epäuskonsa olivat seurausta materialistisesta metafysiikasta. Tällaiset skeptikot ovat dogmaattisia ainoastaan mikäli heidän epäuskonsa saa opillisen uskon muodon vailla rationaalista perustaa.

Epäuskoiset yksinkertaisesti kieltävät psi-ilmiöiden olemassaolon. He väittävät, että ESP, selvänäkö, ennalta tietäminen, psykokineesi ja aineettomien sielujen olemassaolo ovat vailla riittäviä todisteita ja vastoin tietojamme aineellisen maailmankaikkeuden toiminnasta. Jotkut skeptikot kiistävät paranormaalit ilmiöt a priori -perustein, koska ne sotivat todennettuja fysiikan lakeja vastaan. Heitä voi pitää dogmaatikkoina ainoastaan mikäli he kieltäytyvät tutkimasta paranormaalien ilmiöiden puolestapuhujien esittämää todistusaineistoa, tai mikäli he pitävät saavutettua tieteen tasoa lopullisena.

Paranormaalien ilmiöiden olemassaolon kieltäviä ja skeptikoiksi itseään kutsuvia voidaan pitää aparanormalisteina. Uskovien tavoin myös he voivat hylätä uudet väitteet, koska ne voivat sotia heidän omia ennakkokäsityksiään vastaan. Aparanormalistit eivät ole mieleltään avoimia tutkijoita ja samalla he saattavat sulkea ovet uusilta löydöiltä tai keksinnöiltä.

Skeptinen tiedonetsintä

On vielä eräs laji skepsismiä, joka eroaa yllä kuvatuista. Se kritisoi voimakkaasti nihilismiä — täydellistä ja neutraalia — maltillista skepsismiä ja dogmaattista epäuskoa, vaikka se on oppinut jotain jokaiselta niistä. Kutsun sitä 'uusskepsismiksi', jonka motivaationa on pikemminkin tutkimus kuin epäily. Se eroaa skepsismin varhaisimmista muodoista *positiivisuudellaan* ja *rakentavuudellaan.* Se muuttaa tosiasiaväitteiden kielteisen kriittisen analyysin skeptisen tiedonetsinnäksi (skeptical inquiry). Perustaltaan se on skeptinen tutkimusmetodi. Skepsismi on tiedonetsintäprosessin olennainen vaihe, mutta se ei johda eikä sen tarvitse johtaa epäuskoon, epätoivoon tai toivottomuuteen.

Tässä skepsismi ei ole totaalista vaan rajoittuu tutkimuksen tekoon. Voimme kutsua sitä valikoivaksi tai kognitiiviseksi skepsismiksi. Kaikkea ei tarvitse epäillä samalla kertaa. Se ei ole neutraalia, koska se uskoo meidän kehittävän tietoa maailmasta. Inhimillinen tieto ei ainoastaan ole mahdollista, vaan se voidaan todeta luotettavaksi, ja me voimme normatiivisella alueella toimia parhaimman saatavilla olevan todistusaineiston ja järjen mukaan. Tieto ei ole rajoittunut yksinkertaisesti vain kuvaileviin tai formaaleihin tieteisiin,

Meidän ei tulisi esittää absoluuttisia väitteitä vaan olla valmiita myöntämään, että olemme saattaneet erehtyä. Tietomme perustuvat todennäköisyyksille, jotka ovat luotettavia mutta eivät lopullisia totuuksia tai varmuuksia.

Paul Kurtz

vaan tietoa on löydettävissä myös etiikan ja politiikan alalta. Se menee selvästi pidemmälle kuin Humen maltillinen skepsismi. Se on vakuuttunut ihmismielen kyvystä ymmärtää ja hallita luontoa.

Uusskepsismi ei ole dogmaattista, koska sen mukaan meidän ei koskaan apriorisin perustein pidä sulkea ovea minkäänlaiselta vastuuntuntoiselta tutkimukselta. Se suhtautuu skeptisesti dogmaattiseen tai ahdasmieliseen ateismiin ja aparanormalismiin. Kuitenkin se on valmis esittämään pohtivaa epäuskoa väitteille, joilta se huomaa puuttuvan pätevän oikeutuksen. Se on valmis väittämään, että jotkut väitteet ovat todistamattomia, epätodennäköisiä tai vääriä.

Skepsismi epäilyn metodina, joka vaatii todisteita ja syitä olettamuksille, on olennaista tieteelliselle tutkimusprosessille, filosofiselle vuoropuhelulle ja kriittiselle älylle. Se on elintärkeää myös arkielämässä, jossa terveen järjen vaatimukset aina haastavat meidät kehittymään ja toimimaan luotettavimpien saatavilla olevien olettamusten ja uskomusten mukaisesti.

Se on absoluuttisen varmuuden ja dogmaattisen lopullisuuden vihollinen. Se ymmärtää kaiken inhimillisen tiedon ansat ja satimet sekä erehtyväisyyden ja todennäköisyyden periaatteiden tärkeyden tietojemme varmuuden asteista. Tämä eroaa selvästi vanhasta skepsismistä. Se voi auttaa oleellisesti inhimillisen tiedon edistymisessä ja ihmiskunnan moraalisessa kehityksessä. Se vaikuttaa tietoomme maailmasta sekä moraaliseen ja sosiaaliseen elämäämme. Skepsismi tässä positiivisessa ja rakentavassa mielessä voi auttaa tulkitsemaan kosmosta, jossa elämme ja johdattaa jonkinlaiseen viisauteen käyttäytymisessämme.

Skeptinen tutkimus on olennaista missä tahansa tiedonetsinnässä tai harkittujen arvoarvostelmien muodostamisessa. Mutta se on rajallista, kohdistettua, valikoivaa ja positiivista, ja osa tutkimusprosessia. Tämä muoto skepsismiä voidaan määritellä seuraavien pohdintojen valossa:

Tieteessä on jo tapahtunut valtaisaa edistystä sekä teoreettisesti että teknologisesti. Tämä koskee niin luonnontieteitä, biologisia kuin yhteiskunta- ja käyttäytymistieteitäkin. Antiikin maailman klassisen skepsismin muodot, jotka nousivat uudelleen esiin varhaisella modernismin kaudella, eivät olleet tietoisia tieteellisen tutkimuksen valtavista mahdollisuuksista. Pyrrhonilainen skepsismi on nyttemmin osoittautunut pätemättömäksi, koska nykyään on olemassa huomattava määrä luotettavaa tietoa. On niin ikään hyödytöntä alistaa kaikki tosiasiaväitteet täydelliselle epäilylle. Samat pohdinnat soveltuvat postmoderniin subjektivismiin ja yhdysvaltalaisen filosofin **Richard Rortyn** pragmaattiseen skepsismiin, jotka uskoakseni ovat samalla tavoin virheellisiä.

Vastoin perinteisen skepsismin epäilyjä on olemassa metodologisia kriteerejä, joilla tosiasiaväitteitä on mahdollista testata. Näitä ovat a) empiiriset, havainnointiin perustuvat testit; b) loogiset yhtenäisyyden ja johdonmukaisuuden vaatimukset; c) kokeelliset testit, joissa ideat arvostellaan seuraustensa mukaan. Kaikki tämä liittyy oletuk-

seen, että on mahdollista kehittää ja käyttää objektiivisia tutkimusmenetelmiä luotettavan tiedon saavuttamiseksi.

Voimme soveltaa skeptisen tiedonetsinnän metodia monella alueella. Paranormaaleja ilmiöitä koskevien väitteiden perusteellinen tutkimus on mahdollista vain huolellisen tieteellisen menettelyn avulla. Uskonnollisten väitteiden tutkiminen käyttäen apuna raamatunkritiikkiä, arkeologiaa, kielitiedettä ja historiatiedettä on luonut perustan skeptiselle kritiikille ilmestystä ja luomisteorioita koskevia väitteitä vastaan.

Olemme kauan sitten ohittaneet kulttuurirelativismin arvoissa ja normeissa ja alamme nähdä globaalin yhteiskunnan esiintulon. Äärimmäinen kulttuurinen subjektiivisuus ei ole enää pätevää, koska ylikulttuurisille arvoille on perusta. On myös olemassa joukko testattuja prima facie -eettisiä periaatteita ja sääntöjä, jotka voivat olla yleistettävissä kaikkiin ihmisyhteisöihin.

Skeptisen tiedonetsinnän metodia voidaan soveltaa politiikkaan ja talouteen, joiden avulla muodostamme käytännön arvostelmat. On mahdollista kehittää ajassa olevaan luotettavaan tietoon perustuva maailmantulkinta ja myös joitakin käsityksiä hyvästä elämästä.

Epäily on olennainen osa tutkimusta. Sen tulisi kuitenkin olla valikoivaa, ei rajoittamatonta, ja sisältöä koskevaa, ei universaalia. Erehtymisen periaatteella on merkitystä. Meidän ei tulisi esittää absoluuttisia väitteitä vaan olla valmiita myöntämään, että olemme saattaneet erehtyä. Tietomme perustuvat todennäköisyyksille, jotka ovat luotettavia mutta eivät lopullisia totuuksia tai varmuuksia.

Lopuksi skeptisten tiedonetsijöiden tulisi aina olla mieleltään avoimia uusille mahdollisuuksille. Ajattelun on oltava vapaa lähtemään odottamattomille urille. Heidän tulisi aina olla valmiita kyseenalaistamaan tai hylkäämään jopa kaikkein parhaiten todennetut periaatteet, jos tarkempi tutkimus tuo uutta tietoa. Skeptinen tutkimus etsii riittävää todistusaineistoa ja järkeviä perusteita mille tahansa tosiasiaväitteelle missä tahansa yhteyksissä.

Kirjoittaja on New Yorkin valtionyliopiston filosofian emeritusprofessori ja CSICOPin perustajajäsen. Oheinen artikkeli perustuu hänen kirjaansa *The New Skepticism*, Prometheus Books, 1992.

Artikkeli on aiemmin julkaistu *Skeptical Inquirer* -lehdessä, Vol. 18, No. 2, Winter 1994. Artikkelin on kääntänyt **Anneli Aurejärvi** ja lyhentäen toimittanut **Marketta Ollikainen**.

TOIMITUKSELTA

Skeptikoita syytetään tavan takaa tiukkapipoisiksi kaiken kieltäviksi niuhottajiksi. Skeptikko nähdään ikäänkuin henkilönä, joka luulee tietävänsä kaiken tietämisen arvoisen olemassa olevasta maailmasta.

"Skepsismin kaapuun pukeudutaan luonnollisesti monella hyvinkin erilaisella taholla, mutta aito skeptinen perusasenne ei ole Besserwisser-itsensäkorostamista", sanoo Skepsiksen tuore puheenjohtaja **Veli Toukomies**. Yhdysvaltalainen filosofi **Paul Kurtz** puolestaan määrittelee skeptikon kriittiseksi tiedonetsijäksi, joka on mieleltään avoin uusille mahdollisuuksille. "Ajattelun on oltava vapaa lähtemään odottamattomille urille", hän sanoo.

Mutta hyvin usein skeptikko ajautuu ärhäkkään rakkikoiran rooliin yrittäessään selvittää kansalaisille, mikä on tiedettä ja mikä ei. Yliluonnollisiin ilmiöihin uskovat vetoavat mieluusti tieteen auktoriteetteihin ja väittävät tieteellisesti todistetuiksi ilmiöitä, jotka tiede on jo todennut kestämättömiksi. Tällaisia väittämiä löytyy runsaasti muun muassa vaihtoehtolääkinnän piiristä.

Asioista paremmin peillä olevatkaan eivät aina osaa erottaa, milloin jonkin ilmiön takana on jokin myyttinen uskomus tai tietoon perustuva toiminta. Hyvä esimerkki tästä on biodynaamisen ja luonnonmukaisen viljelyn sekoittaminen keskenään.

Skeptikko voi vain yrittää jakaa tietoa erilaisten parailmiöiden taustoista. Mutta Skepsiksen ongelmana on se, että yhdistyksessä mukana olevat tutkijat ja asiantuntijat ovat kiinni omassa tutkimus- tai muussa työssään, eikä heiltä juuri jää aikaa kansanvalistukseen. Esimerkiksi *Skeptikko*-lehteä tehdään vapaaehtoisvoimin muiden töiden ohella ja tästä syystä lehti jälleen kerran valitettavasti ilmestyy ilmoitetusta aikataulusta myöhässä.

Skepsis ei ole kuitenkaan unohtanut kansanvalistajan rooliaan. Pyrimme tekemään lehdestä mahdollisimman monipuolisen, eri parailmiöitä kriittisesti tarkastelevan julkaisun, joka voisi aikaa myöten saada lukijoita myös varsinaisen jäsenkunnan ulkopuolelta.

Tämä ajatus oli mielessä, kun päätimme jakaa lehden tämän numeron myös maamme kaikkiin suurimpiin kirjastoihin. Tähän mennessä Skeptikkoa on voitu lukea vain muutamassa kirjastossa.

Marketta Ollikainen

Näkökulmia selitettyyn ja selittämättömään

Veli Toukomies

Skepsis ry ei sääntöjensä mukaan ota kantaa uskontoon ja politiikkaan. Kirkolliset kiistat ja puoluepolitiikka eivät ole skeptikon varsinaisia kiinnostuksen kohteita. Toisaalta uskonnolliset ja yhteiskunnalliset katsomukset eivät ole muusta ajattelusta, keskustelusta ja toiminnasta erillisiä saarekkeita, vaan monin tavoin sidoksissa myös skeptisiin kysymyksenasetteluihin. Yritän tässä käydä rakentavasti ja samalla kriittisesti rajaa näillä alueilla. Usein jo sillä, että erilaisia katsomuksia pyritään määrittelemään, pelkistämään ja myös luokittelemaan, päästään asiallisempaan keskusteluun sen sijasta, että puhutaan toistensa ohi, kukin omalla kielellään pyrkimättäkään löytämään edes samantapaista kommunikointia.

Käytän tarkasteluni kehyksenä oheista ristiintaulukointia. Vaakataso on kielellinen, ts. kiinnittää huomion eksplikointiin, väitteiden ja perustelujen julkituomiseen, sanastoon. Kielen taso on jaettu kahtia sen nojalla, esiintyykö puheissa ja teksteissä yksi todellisuus (yhdenpuoleisuus) vai kaksi todellisuutta (kahdenpuoleisuus). Pystytaso on mielellinen, ts. implikointiin, väitteiden ja perustelujen syvempiin, usein lausumatta jääviin ajatuskulkuihin huomion kiinnittävä. Mielen taso on jaettu kolmeen kerrokseen myös sen perusteella, miten kussakin katsomuksessa perimmältään asennoidutaan todellisuuden kategoriaongelmaan.

Kuusi peruskatsomusta

1. Tieteisusko (skientismi). Nojaa puhtaaseen materialismiin ja sen pohjalta ateismiin. Lähtökohtana vankka usko todellisuuden yhdenpuoleisuuteen, ts. on olemassa vain tämä aikaan ja paikkaan sidottu, fysiikan, kemian ja biologian keinoin

Näkökulmia selitettyyn ja selittämättömään		KIELI Eksplikoitu, julkilausuttu taso 1 TODELLISUUS	KIELI Eksplikoitu, julkilausuttu taso 2 TODELLISUUTTA
MIELI Implikoitu, sisään rakennettu taso	1 TODEL-LISUUS	TIETEISUSKO (skientismi) Puhdas materialismi Ateismi Väittää: yhdenpuoleisuudelle on näyttö. Inttää.	NÄENNÄISTIEDE (pseudotiede) Väittää: kahdenpuoleisuudelle on näyttö. Tuputtaa.
MIELI Implikoitu, sisään rakennettu taso	2. TODEL-LISUUS AVOIN	SKEPSISMI - TIEDE Agnostisismi Ei ota kantaa tuonpuoleiseen. Kysyy näyttöä, väittelee.	SYMBOLINEN USKO(NTO) Liberalismi TAIDE Ottaa kantaa tuonpuoleiseen symbolisesti. Kysyy, julistaa.
MIELI Implikoitu, sisään rakennettu taso	2 TODEL-LISUUTTA	USKONNOTON USKO(NTO) Pan(en)teismi TAIDE - SATU, TARINA Pitää yhdenpuoleisuutta selviönä. Kuvailee, runoilee.	KIRJAIMELLINEN USKO(NTO) Fundamentalismi, literalismi Väittää: kahdenpuoleisuudelle on näyttö. Pakkosyöttää.

analysoitava maailma. Rajaton usko tieteen kaikkivoipaisuuteen purkautuu säännönmukaisesti erilaisena inttämisenä, varmuutena sielläkin missä on enintään hypoteeseja. Mitä ei voida todentaa, sitä ei ole olemassa.

★ Esimerkkejä on helppo löytää sekä idästä että lännestä: toisaalla marxilainen dialektinen materialismi ennakko-oletuksineen ja sovellutuksineen, toisaalla sekä vanhempi että nykyaikaisempi positivismi ynnä ateismi.

2. Näennäistiede (pseudotiede). Pyrkii näyttämään hyvin tieteelliseltä, käyttää mielellään ja runsaasti modernin tutkimuksen termejä ja kieltä. Lähtökohtana on vankka usko oman katsomuksen ja tutkimusotteen pätevyyteen ja kykyyn tehdä löytöjä, jotka menevät tavallista 'pintatiedettä' syvemmälle. Seurauksena on hyvin tavallisesti tuputtamista ja manipulointia, jolla hämärretään aitojen ja kvasitutkimusten välisiä rajoja.

★ Esimerkkejä on rajattomiin useimpien ns. rajatiedon piiriin luettavien tulkintatapojen, terapioiden ja muiden parakykyjen ja -ilmiöiden kentiltä. Sen sijaan, että tyydyttäisiin puhumaan esim. plasebovaikutuksista, käytetään kuorrutuksena milloin minkinlaisia 'energioita', virtauksia' jne.

3. Symbolinen usko(nto). Lähtökohdiltaan enemmän tai vähemmän liberaali ottaessaan kantaa uskon ja tiedon, uskon ja näytön kysymyksiin. Pitää todellisuutta kahdenpuoleisena, mutta ainoastaan tämänpuoleisuus (immanenssi) kuuluu tieteellisen tutkimuksen ja näytön piiriin; tuonpuoleisuus (transsendentti) edustaa ihmismielen symbolista puolta. Samaa puolta kuvaa myös taide. 'Usko ja sen sisar taide'. Perushenki on enemmän kyselevä, useimmiten kuitenkin liittyneenä sanoman julistamiseen.

★ Esimerkkejä ovat useimmat ns. kansan- ja valtionkirkot, niiden enemmistöjen painotukset sekä verbaalisesti että toiminnallisesti.

4. Kirjaimellinen usko(nto). Fundamentalistinen, literalistinen peruskatsomus, joka pitää varmana totuutena todellisuuden kahdenpuoleisuutta. On olemassa tämänpuoleinen luonnollinen maailma, ja on olemassa tuonpuoleinen yliluonnollinen maailma. Molemmat maailman kirjaimellisessa, itse asiassa myös fysiikan, kemian ja biologian tarkoittamassa mielessä ja kielessä. Erisävyinen pakkosyöttö ja pakkokäännytys kuuluvat säännönmukaisesti kokonaiskuvaan.

★ Esimerkkejä on sekä kristinuskon että islamin piiristä ja muistakin uskonnoista. Kaiken lajin miekkalähetykset ja pyhät sodat sekä ennen että nykyään.

5. Uskonnoton usko(nto). Lähtökohtana kaiken olevaisen yhteenkuuluvuus ja yhdenpuoleisuus; ei ole erikseen tämän- ja tuonpuoleisuutta. Panteistinen tai panenteistinen maailmannäkemys: kaikki on jumalallista. Uskon ja tiedon välistä rajaa ei perimmältään voi vetää. Samaa lähestymistapaa edustaa suuri osa taiteesta, jota voi myös pitää sadun, 'suurten tarinoiden' kielenä. Maalaa, kuvailee, runoilee.

★ Esimerkkejä löytyy helposti ja runsaasti ns. itämaisesta ajattelusta, filosofiasta ja uskonnosta.

6. Skepsismi: Lähtökohtana ennakkoasenteeton tiede ja tutkimus, joka ei etukäteen sulje pois mitään tulosvaihtoehtoja. Kysyy ja vaatii jatkuvasti näyttöjä, mutta ei väitä ettei mitään muuta voi olla olemassa. Agnostinen perusote suhteessa tuonpuoleisuuteen: näyttöä ei ole puolesta eikä vastaan, joten kantaakaan ei oteta suuntaan eikä toiseen. Useimpia eri katsomuksia voi ja pitää kunnioittaa, kunhan ei väitetä todennetuksi sellaista, mitä ei ole todennettu. Monet asiat voivat olla tärkeitä, vaikka eivät olisikaan tosia tai todellisia (tutkimuksen mielessä).

★ Esimerkkinä aito skepsismi, jota ei pidä sekoittaa inttävään kaikkitietävyyteen.

A- ja B-katsomukset skepsismin näkökulmasta

Edellä lyhyesti läpikäydyistä luonnehdinnoista ja esimerkeistä käy ilmi melko selvä kahtiajako: toisaalla peruskatsomukset, joille on leimallista avoimuus keskustelulle ja pysyvä epävarmuus suhteessa omiin ja toisten tuloksiin; toisaalla ne katsomukset, joita on kuvattu suljetuiksi, 'me tiedämme varmasti tai ainakin paremmin'. A-ryhmään kuuluvat ennen muuta symbolinen usko(nto) ja skeptinen tieteentekeminen, varauksin ehkä myös uskonnoton usko(nto). B-ryhmään sijoittuvat tässä tarkastelussa tieteisusko, näennäistiede ja kirjaimellinen usko(nto).

Vedenjakajana kulkee siis eri peruskatsomusten suhteutuminen psyykkiseen ja fyysiseen pakkoon. Useimmiten asioita ei kuvata näillä termeillä; melkein jokainenhan sanoo kannattavansa ja kunnioittavansa vapautta ja avointa keskustelua. Pintaa syvemmältä tarkasteltuina kuitenkin kaikki katsomukset ottavat kantaa pakon ja vapauden ydinkysymyksiin. Nimenomaan pintaa syvemmältä. Tässä kaksi havainnollistavaa esimerkkiä.

★ Kirkollisen fundamentalismin taholta on kautta aikojen arvosteltu kirkkojen jäsenistön enemmistöä ja valtaa pitäviä nimi- ja muotokristillisyydestä, 'aivouskoisuudesta', josta puuttuu syvempi yhteys jumalalliseen todellisuuteen. Tosiasiassa fundamentalistinen ajattelu ja argumentointi nojautuu aina siihen lähtökohtaan, että meidän ryhmämme uskon mukainen kahden todellisuuden oppi = ainoa oikea oppi kaikille muillekin ihmisille = paras (ja lopullinen) totuus, jota ei viime kädessä sovi epäillä. Aitoa aivouskoisuutta on nimenomaan tämä, ja sellaisena tavattoman läheistä sukua tieteisuskolle. Skientismi ja fundamentalismi ovat sisaruksia tai saman kolikon kääntöpuolia.

★ Rajatiedon, vaihtoehtolääkinnän, erilaisten terapioiden jne. edustajat moittivat tavan takaa skeptikoita tiukkapipoisuudesta ja ennalta kaiken totuuden tietäviksi. Skepsismin kaapuun pukeudutaan luonnollisesti monella hyvinkin erilaisella taholla, mutta aito skeptinen perusasenne ei ole Besserwisser-itsensäkorottamista. Skeptinen kriittisyys pyrkii vain vartioimaan yhtä olennaisen merkittävää porttia ja sitä mahdollisimman tehokkaasti: ettei todennetuksi, osoitetuksi, näytetyksi väitetä mitään sellaista teoriaa tai terapiaa tai tavaraa, jonka tukena ei ole näyttöä eikä puolueettomissa olosuhteissa todennettua tutkimustulosta. Aito tiede on jatkuvaa itsekritiikkiä, omien tulosten kyseenalaistamista ja korjaamista. Tätä asennetta ei pääsääntöisesti tapaa ns. paraoppien ja -menetelmien opettajilta ja markkinoijilta. Jatkuvasti esitetään todisteita, lausuntoja ja tutkimustuloksia, jotka pinnalta näyttävät tosilta ja todellisilta, mutta jotka vähänkin syvemmältä raaputettaessa osoittautuvat enintään katinkullaksi ellei peräti tahallisiksi väärennöksiksi.

Psyykkistä pakottamista on kaikki henkinen ansioton arvonnousu, argumentointi, jossa väitetään varmaksi enemmän kuin mihin väitteen tukena olevat perusteet riittävät. Siis uskottelua, faktojen väärinkäyttöä ja vääristelyä, manipulointia. Jos tähän liittyy vielä fyysinen pakottaminen, syntyy surullista jälkeä. Eikä fyysinen pakko ole vain sotaa tai sen kaltaista ulkoista väkivaltaa. Suuri osa aggressiivisesta markkinoinnista on selvää psyykkistä pakkokäännytystä, ja markkinoitavana voi yhtä hyvin olla arkielämän tavat kuin korkeampaa elämää tarjoava terapiakin.

Ei pidä selittää selitetyksi selittämätöntä. Eikä väittää yhä selittämättömäksi jo selitettyä. Tämä rajankäynti on ikuista, mielenkiintoista ja avartavaa. Kaikkia katsomuksia voi ymmärtää, useimpia voi kunnioittaa, useita voi ja pitää myös torjua.

Vaihtoehtolääkinnästä vähän tutkittua tietoa

Marketta Ollikainen

Erilaisia vaihtoehtohoitoja käyttää vuosittain arviolta runsas kolmannes suomalaisista. Tutkittua tietoa hoitojen käytöstä tai tarjonnasta on kuitenkin olemassa hyvin vähän.

"Virallisten terveyspalveluiden käyttö tiedetään melko hyvin. Lääkkeet rekisteröidään. Lääkkeiden tukkukaupasta ja vähittäiskaupasta on olemassa kosolti tilastotietoa. Tiedetään tarkkaan lääkärien ja lääkärissä käyntien lukumäärä. Vaihtoehtohoidoista lähes kaikki tieto on paljon epävarmempaa ja epätarkempaa", sanoo tutkija **Taina Mäntyranta** Helsingin yliopiston kansanterveystieteen laitokselta.

"Edes vaihtoehtolääkinnän tarjonnasta meillä ei ole selvää kuvaa. Lääkärissä käynnit kuuluvat kansaneläkelaitoksen korvauksen piiriin ja sitä kautta saadaan tietoa palvelujen käytöstä. Vaihtoehtolääkinnän puolelta tätä tietoa ei ole".

Mäntyranta, joka alusti vaihtoehtolääkinnän käytöstä Suomessa Skepsiksen kuukausikokouksessa huhtikuussa, arvioi, että erilaisia hoitomuotoja antavia parantajia Suomessa on parisen sataa. Vuodenvaihteessa voimaan tulleen uuden lääkelain mukaisesti rekisteröityjä rohdosvalmisteita, homeopaattisia ja antroposofisia valmisteita on markkinoilla tuhatkunta. Niiden lisäksi markkinoilla on tuhansia elintarvikkeiksi laskettavia valmisteita, joita myydään apteekeissa, luontaistuotekaupoissa ja postimyynnissä. Yksittäiset parantajat saattavat myydä valmistamiaan tuotteita.

Jonkin verran vaihtoehtohoitojen käyttöä on pyritty selvittämään tutkimusten avulla. Runsas kymmenen vuotta sitten silloinen sosiaali- ja terveysministeriö selvitti vaihtoehtolääkinnän käyttöä aikuisväestön osalta. Pari vuotta sitten tehtiin uusi selvitys, jonka tulokset ovat osin vielä analysoimatta. Yksittäisten potilasryhmien, esimerkiksi syöpäpotilaiden osalta on selvitetty jonkin verran myös vaihtoehtohoitojen käyttöä.

Mäntyrannan mukaan tutkimusta on vaikeuttanut käsitteiden epäselvyys. Tutkimukset eivät ole kaikilta osiltaan vertailukelpoisia, kun tutkijat ovat ymmärtäneet vaihtoehtolääkinnän hieman eri tavoin.

Nykyisin vaihtoehtohoidoiksi lasketaan yleensä kuuluvaksi kaikki hoitomuodot, jotka eivät perustu lääketieteeseen. Hoitomuodoista on kuitenkin käytetty myös nimityksiä kansanlääkintä ja

vaihtoehtoiset hoitomuodot. On puhuttu luontaishoidoista, täydentävistä hoitomuodoista, pehmeästä lääketieteestä tai laajennetusta lääketieteestä. 80-luvun alussa istui parlamentaarisesti koottu asiantuntijakomitea, joka päätyi puhumaan fysikaalisista hoitomuodoista.

Lääkäreillä vähän tietoa vaihtoehtohoidoista

Suomen syöpäyhdistyksen ylilääkärin **Harri Vertion** mukaan lääkäreillä on hyvin vähän tietoa vaihtoehtohoidoista. Lääkärin koulutukseen ei kuulu perehtyminen vaihtoehtohoitoihin, eivätkä potilaat useinkaan kerro hoitavalle lääkärille käyttämistään hoitomuodoista.

Syöpälääkärinä Vertio tietää, mitä ongelmia saattaa syntyä, kun hoitava lääkäri ei tiedä mitään vaihtoehtohoidoista. Tutkimusten mukaan eniten vaihtoehtohoitoja käyttävät juuri syöpäpotilaat ja arviolta puolet heistä jättävät kertomatta hoidoista lääkärille. "Lääkärin on mahdotonta arvioida, minkälainen vaikutus näillä hoidoilla on potilaan muuhun hoitoon", Vertio sanoo.

Vertion mukaan lääkäreiden olisikin syytä tietää edes jotain myös vaihtoehtohoidoista.

Ensimmäinen laajempi yritys lääkäreiden perehdyttämiseksi vaihtoehtohoitoihin toteutettiin äskettäin, kun Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus järjesti yhteistyössä Lääkäriliiton, yliopiston kansanterveystieteen laitoksen ja farmasian laitoksen farmakognosian osaston kanssa viiden kuukauden kurssin vaihtoehtolääkinnästä. Kurssi oli tarkoitettu työttömille ja työttömyysuhan alaisille lääkäreille ja se toteutettiin monimuoto-opiskeluna.

Kurssin vetäjänä toiminut Vertio korostaa, ettei kurssilla pyritty kouluttamaan lääkäreitä vaihtoehtohoitojen käyttäjiksi. "Tarkoitus oli, että he pystyisivät kurssin käytyään arvioimaan paremmin vaihtoehtolääkintää sekä tieteelliseltä että potilaan kannalta", hän sanoo.

Kurssin aikana lääkärit perehtyivät vaihtoehtolääkinnän eri hoitomuotoihin, alan kansainväliseen kehitykseen, kulttuurieroihin ja eri tieteenalojen näkemyksiin vaihtoehtolääkinnästä.

"Olen melko vakuuttunut siitä, että kurssilaisten näkemykset vaihtoehtolääkinnästä ja niiden taustalla olevista filosofioista syventyivät", Vertio arvioi huhtikuussa päättynyttä kurssia.

Kurssilla pohdittiin vaihtoehtolääkintää myös lääkärin etiikan kannalta. "Mietittiin sitä, miten esimerkiksi pitäisi suhtautua fenkoliteetä juovaan imettävään äitiin, kun toisaalta eläinkokeiden perusteella tiedetään, että fenkolitee saattaa aiheuttaa mutaatioita kudoksissa."

Sosiaali- ja terveyshallituksen keväällä 1992 tekemän selvityksen mukaan 39 prosenttia suomalaisesta aikuisväestöstä käyttää erilaisia luonnonlääkkeitä. Kolme prosenttia käyttää niitä säännöllisesti ja 10 prosenttia silloin tällöin. Useimmat käyttävät erilaisia hoitomuotoja myös samanaikaisesti lääkehoidon kanssa.

"Monille kurssilaisille tuntui olevan yllätys se, miten yleistä vaihtoehtohoitojen käyttö on ja miten monia keinoja ihmiset käyttävät", Vertio kertoo.

Vaihtoehtolääkintä täynnä myyttejä

Vaihtoehtolääkintään liittyy useita myyttejä, jotka elävät sitkeästi ihmisten mielissä vaikka niille ei ole voitukaan osoittaa tieteellistä näyttöä. Uskotaan esimerkiksi, että kaikki mikä tulee luonnosta on jo itsessään hyvää. Ikivanhojen hoitomuotojen täytyy olla päteviä, koska ne ovat eläneet niin kauan.

"Kummatkin uskomukset ovat tieteellisesti kestämättömiä, mutta niihin vedotaan jatkuvasti",

Vertio huomauttaa.

Usein vedotaan myös siihen, ettei miljoona ihmistä voi olla väärässä. "Yhtä hyvin miljoona ihmistä voi olla väärässä. Samoin jokin vanha voi olla täysin pätemätöntä."

Tyyppiesimerkkinä uskomuksista Vertio pitää uskomusta hitaasti kasvamisen elinvoimaisuuteen. "Esimerkiksi hitaasti kasvavien juurien uskotaan sisältävän enemmän energiaa, enemmän elämänvoimaa kuin normaalikasvuisten. Visakoivun tuhkaa pidetään arvokkaampana kuin tavallisen koivun, koska se on hitaasti kasvaneen koivun tuhkaa."

Lääketieteelle vähän hyötyä

Vaihtoehtolääkinnän kurssin aikana lääkärit perehtyivät myös vaihtoehtohoidoista tehtyihin tutkimuksiin. Vertion mukaan tulokset eivät olleet kovin vakuuttavia. Alan tutkimusviidakosta he löysivät hyvin vähän tieteelliset mitat täyttävää tutkimusta. "Tarkoituksena oli että jokaiselle syntyisi näkemys siitä, miten näitä tutkimuksia tulisi tarkastella", Vertio kertoo.

Vertio ei usko, että vaihtoehtohoidoista olisi kovin suurta hyötyä lääketieteelle. Hän ei kuitenkaan halua sulkea pois mahdollisuutta, etteikö niistä tutkimusten avulla löydettäisi jotain käyttökelpoista. "Hyvä esimerkki on rohdokset, joista myös monet vaikuttavat lääkkeet on kehitetty."

"Minusta näitä hoitomuotoja pitäisi katsoa sillä silmällä, että löytyykö niistä jotain. Mutta aika kriittistä otetta se vaatii."

Vertio ei halua liittää vaihtoehtolääkintää lääkärinkoulutukseen. "Kurssilaisten näkemys tässä asiassa tuntui olevan aika yksimielinen. Ainoa mistä katsottiin olevan ehkä jotain hyötyä myös lääkärin peruskoulutukselle, oli se, että lääkärin olisi syytä tietää, miten paljon ihmiset käyttävät vaihtoehtolääkintää. Se olisi minustakin tärkeää."

"Mutta ei ole mitään aihetta liittää vaihtoehtolääkintää lääkärin peruskoulutukseen. Täydennyskoulutus sen sijaan palautteen perusteella voi olla tarpeen", Vertio sanoo.

Skepsis kiittää

Skepsiksen jäsen Johan Silén

Täyttäessäsi vuosia tässä taannoin pyysit ystäviä ja tuttuja tukemaan Skepsiksen työtä lahjoihin ja ruusuihin varatuilla rahoilla. Ideasi tuotti huomattavan lahjoituksen Skepsiksen tilille.

Siitä lämmin kiitos näin jälkikäteen ja myöhästyneet onnittelut.

Skepsis ry.
Veli Toukomies
puheenjohtaja
Skeptikko yhtyy kiitoksiin ja onnitteluihin.

Kuppaussaunat lämpenevät jälleen

Marketta Ollikainen

Kuppaaminen oli vielä tämän vuosisadan alkupuolella yleinen kansanparannuskeino, kun lääkäreitä oli vähän ja terveydenhuolto muutoinkin olematonta. Vähitellen sen suosio kuitenkin laski ja kuppaustaito hävisi lähes kokonaan. Nyt kuppaus näyttää nousevan uudelleen muotiin. Kuppausta voi opiskella Kaustisen kansanlääkintäkeskuksessa ja 'citykupparit' ovat aloittaneet praktiikkansa.

Kuppaaminen eli sarvittaminen on menetelmä, jolla poistetaan paha veri kehosta sairauden tai jonkin vaivan parantamiseksi. Se perustuu vanhaan, antiikin ajalta peräisin olevaan ns. humoraalipatologiseen ajatteluun, jonka mukaan ihmisessä olevat nesteet saattoivat joutua epätasapainoon. Veri muuttui pahaksi ja ihminen sairastui.

Kuppaamisella paha veri voitiin kerätä kehossa yhteen paikkaan ja poistaa elimistöstä. Samalla hävisivät tautien ja vaivojen aiheuttajat, näin uskottiin.

Menetelmä on vuosituhansia vanha ja oli aina keskiajalle asti myös lääkärien hyväksymä parannuskeino. Uskottiinhan tuolloin lääketieteessäkin ihmisen kehossa virtaaviin nesteisiin. Vuonna 1628 englantilainen lääkäri **William Harvey** keksi verenkierron ja todisti, ettei veri ihmisessä, kuten aiemmin uskottiin, liiku edestakaisin epämääräisenä massana.

Verenkierron keksiminen vei pohjan kuppaukselta, suoneniskennältä ja muilta veren poistamiseen kehosta perustuvilta parannuskeinoilta, ja olisi luullut, että menetelmien käyttö olisi vähentynyt ja jäänyt lopulta pois kokonaan käytöstä. Mutta näin ei käynyt. Hoitotavat säilyivät elinvoimaisina kansanparantajien käsissä.

Kuppaus tapahtui saunassa

Kuppaus toimitettiin tavallisesti saunassa. Kupattava kylpi ensin kunnolla, koska ihon piti olla mahdollisimman puhdas. Sen jälkeen hän istui pallille tai asettui makaamaan penkille sen mukaan mitä vaivaa vastaan kupattiin. Jos kupattiin selästä tai pakaroista, potilas makasi penkillä, mutta jos kupattiin ainoastaan kasvoista, niskasta tai käsivarsista, hän sai istua pallilla.

Tärkeää oli, että kuppari hieroi potilastaan kunnolla ennen saunaanmenoa, jotta keho olisi 'sula' ja paha veri lähtisi paremmin pois. Varsinainen toimitus tapahtui siten, että kuppari asetti sonnin tai lehmän sarvista tehdyt ja ennen toimitusta hyvin liotetut kuppaussarvet potilaan iholle lähelle särkevää kohtaa ja imi suullaan sarvet kiinni ihoon. Kun sopivan monta sarvea oli kiinnitetty, irrotti kuppari sarvet ja hakkasi pienellä kirveellä tai partaveitsellä 7–10 haavaa sarvien ihoon jättämien ympyröiden sisäpuolella oleviin kohoumiin.

Veren alettua vuotaa haavoista kuppari imi sarvet haavojen päälle uudestaan kiinni. Sarvessa

oleva tyhjiö imi nyt lisää verta haavoista, ja kun sarvi oli täyttynyt verellä, se tavallisesti putosi pois. Vuotavat haavat huuhdeltiin haalealla vedellä. Jos verenvuoto ei lakannut, kuppausta saatettiin jatkaa kunnes verta ei enää tullut. Kun veri oli lakannut vuotamasta, voitiin päätellä, että sairauden tai vaivan aiheuttama paha veri oli saatu pois.

Kuppauksen oletettiin tehoavan yleensä kaikkiin vaivoihin. Tavallisimpia olivat kuitenkin päänsärky, hammassärky ja erilaiset kehon särkytilat.

Kuppausta käytettiin myös tautien ennalta ehkäisyyn, ja siihen turvauduttiin pari kertaa vuodessa. Mutta jos oikein särki, kupattiin jopa kolme kertaa kuukaudessa.

Vuodenajat tärkeitä

Kansatieteilijä **Hindrik Strandberg** Helsingin yliopiston lääketieteen historian laitokselta on tutkinut suomalaisia kuppaustapoja. Hänen mukaansa kuppaamista pidettiin ennen muuta ehkäisevänä hoitotoimenpiteenä, ja se piti tavallisesti suorittaa tiettynä vuodenaikana.

Tavallisimmin kupattiin keväällä huhti-toukokuussa ja syksyllä syys-lokakuussa. Keväällä piti kuppauttaa pitkän talven jälkeen, jotta paha veri saatiin pois ja uusi veri saattoi kasvaa tilalle. Pitihän ihmisenkin uusiutua, kun luontokin heräsi keväällä uuteen kasvuun.

Mätäkuun aikana kesällä ei saanut lainkaan kupata. Silloin sitä pidettiin suorastaan vaarallisena. Syksyllä taas raskaiden maatöiden jälkeen oli hyvä kuppauttaa, kun kaikki ruumiinosat olivat kipeitä. Samalla valmistauduttiin pitkää talvea varten.

Strandbergin mukaan itse kuppaamiseen ei liittynyt mitään varsinaista mystiikkaa, taikojen tekoa tai loitsuja. Ehkä siksi se myös säilyi pitkälle tälle vuosisadalle suosittuna hoitomuotona. Se oli menetelmä, jossa potilas saattoi omin silmin nähdä ja kokea, kuinka 'paha veri' pakeni kehosta.

Lääketieteellistä näyttöä hoidon tehosta ei ole voitu osoittaa, ellei oteta sitten huomioon, että kuppaukseen vahvasti luottavat uskoivat myös parantuneensa ja unohtivat sitä myötä vaivansa.

Kuopiossa kuppausta harjoittava rautavaaralainen hieroja-kuppari **Ritva Parviainen** uskoo silti kuppauksen parantavaan voimaan. Parviaisen mukaan kuppaus on tuonut avun esimerkiksi niska- ja hartiasärkyihin ja myös naisten vaihdevuosivaivoihin.

Nykyajan citykupparit ovat omineet hoitomuodon varsin perinteiseen tapaan. Parviainenkin saunottaa potilaansa ennen kuppausta.

Lähteet:

Hindrik Strandberg: Kupparit ja kuppaaminen, teoksessa *Kansa parantaa*, toim. Pekka Laaksonen ja Ulla Piela, Kalevala-seuran vuosikirja 63

Hindrik Strandberg: Koppling, ett gammalt folkligt botemedel, *Nordenskiöld-samfundets tidskrift* 38, 1978

Helsingin Sanomat, 25.11.1993

JÄLLEENSYNTYMISOPPI ON MUODISSA

Kalevi Kuitunen

Usko jälleensyntymään on varsin usein yhteisenä piirteenä Uuden Ajan liikkeissä. Itämainen sielunvaellusoppi on kyllä tunnettu lännessäkin **Pythagoraan** ja **Platonin** päivistä asti, mutta sen laaja leviäminen teosofian muuntamassa muodossa kristillisiin maihin on tämän vuosisadan ilmiö.

Oppihan sopii hyvin ajan yleiseen tendenssiin kieltää ja häivyttää kuolema. Suotta ei **Rauni-Leena Luukasen** jälleensyntymisoppiakin mainostavan menekkikirjan nimi ollut *Kuolemaa ei ole* (Weilin+Göös 1982). On etäännytty kauas myöhäiskeskiajasta, jolloin suosituimpia kirjoja oli *Ars moriendi, Kuolemisen taito.* Kuolema ja siihen viittaavana sairauskin on nykyään kiusallinen myös viralliselle lääketieteelle, sairaanhoidosta on tullut terveydenhoitoa ja terveys on yhtä tiukka tavoite kuin vaihtoehtolääkinnässä.

Tässä ilmapiirissä on helppo lohduttautua ajatuksella, että kuolema on vain välivaihe, jota seuraa uusi elämä. Gallupin mukaan 1981 Yhdysvalloissa uskoi jälleensyntymään 23 % ja 1984 Suomessa 17 %. Suurempiakin lukuja on esitetty varsinkin opin kannattajien taholta. On kyseessä sitten kolmas-, neljäs- tai viidesosa väestöstä, se on merkittävä määrä.

Uskojat eivät pysähdy miettimään, miten jälleensyntymä olisi käytännössä mahdollinen. Heidän on unohdettava geneettisen periytymisen merkitys ja kuviteltava ruumiista riippumaton sielu, joka ties miten pystyy muistamaan entiset elämänsä, vaikka muistot normaalisti jäävätkin alitajuntaan.

Yksityiskohdissa jälleensyntymään uskojillakin on suuria eroja. Teosofien mukaan ruumiillistumien väliaikojen pitäisi olla pitkiä, jopa tuhansia vuosia. Vain kehittymättömät sielut syntyvät nopeasti uudelleen. Intian sikhit taas uskovat silmänräpäykselliseen siirtymään, mikä edellyttää, että yhden kuollessa toisen täytyy jossain samalla hetkellä syntyä. Sielun selitetään siirtyvän kuin radioaalto, niin keinotekoiselta kuin tämä kuulostaakin. Muilla ryhmillä ei ole senkään veroista selitystä.

Kannattajien määrää liioitellaan

Jälleensyntymisoppia propagoivissa kirjoissa paisutellaan mielellään siihen uskovien määrää, ikään kuin se olisi todiste opin puolesta. **Esko**

Mustosen kirjassa *Jälleensyntymä ja karman laki* (WSOY 1990) luku kasvaa hauskasti kirjan edetessä. Sivulla 11 uskovia on maailman väestöstä "runsaasti yli puolet", sivulla 38 lähes kaksi kolmasosaa ja sivulla 179 jo lähes 70 %.

Oikea määrä lienee kolmasosa. Sitä paitsi hindulaisuuteen ja buddhalaisuuteen kuuluva sielunvaellusoppi on aika lailla erilaista kuin lännessä levitetty. Teosofian vaikutuksesta täällä ei enää uskota kuten idässä, että ihmisen sielu voi siirtyä eläimiin, kasveihin tai jopa mineraaleihin. Läntinen, optimistinen kehitysaate ilmenee näin tälläkin alueella.

On kirjoja, joihin on koottu jälleensyntymisoppia puolustavia lainauksia. Tärkeimmät ovat **Eva Martinin** *The Ring of Return* (1927) sekä **Joseph Headin** ja **S. L. Cranstonin** toimittamat kirjat, kuten *Reincarnation: An East-West Anthology* (1961). Näissä on se vika, että osa lainauksista on vääristeltyjä. Moni nimekäs henkilö on luettu opin kannattajaksi vain siksi, että hän on osoittanut tuntevansa sen. Opista taas ovat väistämättä tienneet kaikki vähänkin klassista sivistystä saaneet, Pythagoraasta ja Platonista lukeneet.

Väärien käännösten ja harhauttavien tulkintojen perusteella Esko Mustosenkin kirjassa jälleensyntymään uskovina kummittelevat mm. **Shakespeare**, **Voltaire** ja **Benjamin Franklin**. Viimeksi mainitun itselleen sepittämä hautakirjoitus on klassinen esimerkki. Kirjanpainaja Franklin vertasi itseään vanhaan kirjaan, jonka uskoi ilmestyvän vielä kerran (once more) Tekijän (Jumalan) korjaamana painoksena. Tämähän on selvääkin selvempi ilmaus kristillisestä ylösnousemustoivosta eikä suinkaan uskosta jälleensyntymään.

Teologeilla on syytä harmistua, kun Mustonen lukee opin kannattajiksi jopa **Danten** ja **Franciscus Assisialaisen**. Listassa on jopa todellisuudessa jälleensyntymisoppia kiivaasti vastustaneita kuten **Aristoteles**, **Augustinus** ja **Hieronymus**.

Konstantinopolin kirkolliskokous ja käännösvirhe

Lukemattomia kertoja on toisteltu, miten Konstantinopolin kirkolliskokous v. 553 muka poisti kristinuskosta jälleensyntymisopin, joskus peräti vain yhden äänen enemmistöllä. Kun asiaa on tarpeeksi jankutettu, jotkut kirkonmiehetkin ovat harhautuneet uskomaan, että Konstantinopolissa puhuttiin jälleensyntymästä, vaikka tietysti pelkästään tuomiten tuo kristinuskoon koskaan kuulumaton oppi. Näin **Harri Heinokin** kirjassaan *Mihin Suomi uskoo* (WSOY 1984), jossa muuten on hyvä esitys asiasta.

Konstantinopolissa tuomittiin eräitä **Origeneen** oppeja, mm. sielun ennaltaolemisesta eli pre-eksistenssistä. Jotkut kirkkoisät uskoivat sielujen olleen olemassa aikojen alusta tai ainakin kauan ennen hedelmöitystä. Tällainen usko on tietysti jälleensyntymisopin edellytys, mutta niin pitkälle kirkkoisät eivät menneet. Origeneskin tähdensi, että maan päällä ihminen voi elää vain kerran. Heino on nielaissut Konstantinopolissa tehdyn päätöksen siinä muodossa kuin se on jälleensyntymistä puolustavissa kirjoissa vuosikymmeniä esitetty: "Jos joku puolustaa myyttistä sielun pre-eksistenssiä ja siitä seurauksena olevaa jälleensyntymistä, julistettakoon hänet pannaan."

Väärin jälleensyntymäksi käännetty sana on alkutekstissä apokatastasis. Se ei tarkoita jälleensyntymää vaan ennalleen palauttamista. Sana esiintyy Apostolien teoissa (3:21) ja merkitsee siinä maailman saattamista alkuperäiseen täydellisyyden tilaan. Kirkolliskokous tuomitsi Origeneen tulkinnan, että myös pahat henget Saatanaa myöten lopulta pelastuisivat.

Apokatastasis on väliin käännetty englanniksi sanalla restoration ja sitten tulkittu tämä "palauttaminen" jälleensyntymäksi. Alkuun varmasti tahallinen väärä tulkinta on levinnyt laajalle teosofisista lähteistä.

Varhainen kirkko tunsi ja torjui perusteet, joilla eräät gnostilaiset lahkot näkivät jälleensyntymisoppia itse evankeliumeissa. Samoja perustelujahan tuputetaan edelleen. Nyönteinen poikkeus on **Rudolf Frielingin** *Kristinusko ja uudelleen ruumiillistuminen* (Karisto 1986). Vaikka Frieling itse uskoo jälleensyntymään, hän myöntää, että kirkko ei ole sitä koskaan opettanut.

Kertomuksia edellisistä elämistä

Opin totuuden kannalta on tietysti yhdentekevää, paljonko oikeita tai vääriä kuuluisia nimiä sen tueksi on haalittu. Tarvitaan todisteita. Niitä voivat olla vain aukottomasti varmennetut tiedot edellisistä elämistä. Väitettyjä tapauksia riittää. Ne vain eivät kestä kyllin tarkkojen tutkimusten edessä.

Spontaanisti "aikaisemmasta elämästä" juttelevat yleensä lapset. Näitä tapauksia on tutkinut ympäri maailmaa **Ian Stevenson**, joka on pitänyt jälleensyntymää yhtenä selitysmahdollisuutena. Tosin hän on käynyt sitä epäilevämmäksi, mitä paremmin on asiaan perehtynyt.

Monet aikuiset voidaan hypnoosissa suggeroida kertomaan aikaisemmista elämistä. Menetelmän teki kuuluisaksi amerikkalainen suurliikemies ja amatöörihypnotisoija **Morey Bernstein**, jonka tuoreeltaan suomennettu *Bridey Murphyn jäljillä* (WSOY 1956) oli menekkiteos ympäri maailmaa. Hypnoosissa tavallinen kotirouva **Virginia Tighe**, joka kirjassa esiintyi salanimellä **Ruth Simmons**, kuvaili elämäänsä 1800-luvun Irlannissa **Bridey Murphyna**.

Tietoja ei pystytty varmentamaan, sillä henkilörekistereitäkään ei ollut kyseiseltä ajalta Irlannista. Kirjan ilmestymisen jälkeen eräät toimittajat pureutuivat Virginia Tighen omaan taustaan, lapsuuteen ja nuoruuteen, mikä Bernsteinille ei ollut tullut mieleen. Löytyi irlantilainen täti, löytyi irlantilainen naapuri etunimeltään **Bridie**, vaikka hänen alkuperäiseksi sukunimekseen väitetty Murphy taisi olla toimittajien keksintöä. Joka tapauksessa löytyi viljalti luonnollisia selityksiä hypnoosimuistoihin. Nämä paljastukset unohdettiin pian ja Bernsteinin kirjasta otetaan jatkuvasti painoksia.

Maailmankuulu on myös hypnoterapeutti **Arnall Bloxhamin** löytämä, **Jane Evansin** salanimellä esitelty tapaus. Lapsesta asti jälleensyntymään uskonut Bloxham halusi todistaa opin nauhoittamalla yli neljänsadan koehenkilön hypnoosissa antamat kuvaukset edellisistä elämistään. Kokeet teki kuuluisiksi televisiotoimittaja ja -tuottaja **Jeffrey Iverson**, jonka kirja *More Lives Than One?* (1976) on suomennettu nimellä *Oletko elänyt monta elämää?* (Tammi 1977).

Elikö Jane Evans monta elämää?

Iverson yritti tarkistaa kertomusten historiallista pitävyyttä tutkijoiden ja arkistojen avulla. Useimmat tarinat olivat niin ylimalkaisia, ettei hän päässyt edes alkuun. Iverson keskittyi Jane Evansiin, Bloxhamin päätähteen. Evans kertoi kuudesta aikaisemmasta elämästä. Kolme varhaisinta oli täynnä värikkäitä, toisinaan historioitsijoiden vahvistamia yksityiskohtia, joita Evans ei Iversonin mukaan mitenkään olisi voinut normaalisti tietää.

Ensin Evans oli roomalaisnainen Livonia 200-luvun lopulla, sitten juutalaisnainen **Rebecca** 1100-luvulla, molemmilla kerroilla Britanniassa Yorkin tienoilla. Kolmas elämä oli kaupparuhtinas **Jacques Coeurin** palvelijattarena 1400-luvun Ranskassa.

Livonian mies oli kirjallisuudenopettaja **Titus**, jonka oppilaana ei ollut sen vähäisempi kuin tuleva keisari **Konstantinus Suuri**. Tämän vanhemmat olivat Evansin mukaan brittiläinen **Helena** ja Britannian maaherra **Constantius**. Ongelmana oli, että Constantiuksen ei tiedetä olleen tuolloin maaherrana ja Helenan aikalaislähteet kertovat syntyneen Balkanilla. Brittiläinen syntyperä hänelle kehiteltiin vasta 1100-luvun Englannissa. Iversonin käyttämä asiantuntija professori **Brian Hartley** yritti kuitenkin myötäillä Evansin tarinoita mahdollisiksi.

Innokas bibliofiili, Britannian yleisradiolle, BBC:lle kirjoittava **Melvin Harris** julkisti 1980-luvun alussa löytäneensä useita lähteitä Evansin sepityksille. Kaikki Livonian tietoaines oli peräisin **Louis de Wohlin** romaanista *The Living Wood* (1947), joka on suomennettukin (*Elämän puu*, Tammi 1949). Sieltähän Britannian maaherra Constantius, brittiläinen Helena, monet historialle tuntemattomat nimet ja tapahtumat olivat peräisin. Harrisin kirjassa *Investigating the Unexplained* (1986) on luku Bloxhamin nauhoitusten arvoitusten ratkaisusta.

Jacques Coeurin palvelijattaren tiedot olivat pääasiassa **Thomas B. Costainin** romaanista *The Moneyman* (1948; suomeksi *Kuninkaan lemmitty*, Tammi 1948). Iverson ihmetteli, ettei **Alison**-palvelijatar tiennyt Coeurin olevan naimisissa. Tämän hän käänsi jälleensyntymäteorian tueksi: Alison ei tuntenut 1900-luvun historiankirjoja, mutta 1400-luvulla hän oli rakastunut isäntäänsä ja torjui tietoisuudestaan vaimon. On parempi selitys: Costainin romaanissa ei ole vaimosta sanaakaan.

Rebecca kuoli juutalaisvainossa erään kirkon kryptaan. Iverson intoili, että kyseinen krypta löytyi vasta nauhoituksen jälkeen. Hänen kirjassaan on lukukin "Kirkko jossa on krypta". Harris todisti, kuten jo aiemmin asiaa tutkinut **Ian Wilson** kirjassaan *All in the Mind* (1982), että mitään kryptaa ei ollut ja juttu oli väärinkäsitys. Harris myös osoitti Evansin väitteet 1100-luvun juutalaisten oloista täysin vääriksi, mutta kumma kyllä hän ei mainitse yhtä ilmeistä lähdettä sepitelmälle: **Walter Scottin** *Ivanhoe*-romaani käsittelee juuri kyseistä aikaa ja siinä on Rebecca, **Isaac Yorkilaisen** tytär.

Harrisin ja Wilsonin paljastusten jälkeen Iverson myönsi kirjansa olleen erehdys, mutta katumus on myöhäistä. Jälleensyntymisopin julistajat vetoavat jatkuvasti Jane Evansiin kumoamattomana todisteena. WSOY:n tietokirjailijanaan mainostama Esko Mustonenkin lainaili 1990 pitkään Iversonia, vaikka olin jo Ultraan 12/85 kirjoittanut laajan selvityksen Bloxhamin nauhoitusten ratkenneesta arvoituksesta. Olisi luullut Mustosen lukevan edes Ultraa, mutta kaikki muutkin jälleensyntymisoppia kritisoivat artikkelini — kuten Konstantinopolin kirkolliskokouksesta (2/87) — olivat jääneet häneltä huomaamatta.

Oskar Reponen, jälleensyntymisopin pääpropagandisti Suomessa

Useimmissa Suomen kaupallisten kustantajien parapsykologiaa käsittelevissä yleisökirjoissa jälleensyntymä esitetään selviönä tai ainakin mahdollisena. Sama koskee yleisölehtiä. Kritiikkiä näkee tuskin missään. Ei siis ihme, että oppi on saanut niinkin paljon kannattajia.

Opin merkittävin levittäjä on ollut toimittaja **Oskar Reponen**, joka erikoistui kirjoittamaan mainosjuttuja selvännäkijöistä ja ihmeparantajista Koti-Postiin ja sittemmin Nykypostiin. Herkkäuskoisuudessaan, kritiikittömyydessään, liioittelevuudessaan, tunneperäisyydessään ja tavassaan kertoa loputtomasti itsestään hän on jopa toimittajakunnassa poikkeusilmiö. Jälleensyntymistä hän saamaa etenkin kirjoissa *Isä, minä elän* (Tammi

1977) ja *Olen elänyt ennenkin* (Otava 1979).

Reposen **Topi**-poika kuoli 12-vuotiaana liikenneonnettomuudessa 1973. Meedio **Svea Richnau**, joka kertoi olleensa mm. kuningas **Daavidin** vaimo **Batseba**, vakuutti Topin syntyvän uudestaan perheeseen. Samaa povasivat eräät muutkin selvännäkijät. Mitään Topin muistoja aikaisemmasta elämästä ei ole raportoitu, vaikka Reponen ilmoitti 1977 odottavansa niitä mielenkiinnolla. Kun Reposen suggeroiva sanavaahto kuoritaan pois, ainoaksi ihmeeksi jäi, että nuori nainen tuli raskaaksi ja synnytti pojan.

On tyrmistyttävää lukea Reposta, jonka lähteet ovat kehnoimman luokan teosofisia, spiritualistisia ja valetieteellisiä kirjoja. Jopa Bernsteinin Bridey Murphy -teosta selostetaan toisen käden väärien tietojen mukaan, sillä sen ilmestymisvuosi kerrotaan neljä vuotta todellista aikaisemmaksi ja Virginia Tigheä kutsutaan käsittämättömästi intiaanitytöksi. Jos Reposen käsiin satunnaisesti osuu jotain parempaa kuten **Reima Kampmanin** sivupersoonia esittelevät teokset, hän riitelee niitä vastaan.

Lähdeluettelossa kummittelee myös Raamattu. Reposen mukaan siinä "Mooseksen jopa uskotaan olevan **Aatamin** pojan **Abelin** reinkarnaatio ja eräässä yhteydessä todetaan Aatamin ehkä syntyvän uudelleen Messiaana".

Reponen olisi liemessä, jos joku vaatisi häntä näyttämään Raamatusta nuo olemattomat kohdat. Kyse on nimittäin vasta keskiaikaisesta kabbalistisesta spekulaatiosta.

Turha silti odottaa, että yleisölehdistömme puuttuisi Reposen tai vastaavan tasoisten Rauni-Leena Luukasen ja Esko Mustosen räikeimpiinkään kömmähdyksiin, päin vastoin heitä juhlitaan parapsykologian suurina asiantuntijoina ja sitä myötä on sitten yleisönkin tietämys sillä tasolla kuin on.

Kirjoittaja **Kalevi Kuitunen** on helsinkiläinen vapaa toimittaja ja bibliofiili

SKEPSIKSEN HAASTE

Skepsiksen uusi hallitus päätti kokouksessaan 6. huhtikuuta uudistaa Skepsiksen haasteen ja maksaa 10 000 markkaa sille, joka pystyy valvotuissa olosuhteissa tuottamaan paranormaalin ilmiön

Biodynaamista ja luomuviljelyä

Hannu Karttunen
Marketta Ollikainen

Biodynaaminen ja luonnonmukainen viljely sekoitetaan usein toisiinsa. Molemmat tavat perustuvat toki luonnonmukaisten menetelmien käyttöön viljelyssä mutta kun biodynaaminen viljelijä suunnittelee maatyöt astrologisen tähtikartan mukaan, luomuviljelijä luottaa enemmän meteorologien sääennusteisiin ja luonnon omaan kiertokulkuun.

Biodynaaminen viljely on saanut alkunsa **Rudolf Steinerin** vuosisadan alussa pitämistä esitelmistä, joissa hän käsitteli mm. elollisen luonnon, planeettojen ja kosmisten voimien yhteyksiä. Viljelylle luonteenomaisia piirteitä ovat kompostien ja karjanlannan käyttö lannoitukseen, eri tavoin valmistetut preparaatit ja kylvö- ja korjuuaikojen tarkka ajoitus taivaankappaleiden liikkeen mukaan. Preparaatteja voidaan käyttää kasvitautien ja tuholaisten torjuntaan. Niitä valmistetaan keittämällä tai liottamalla erilaisista kasveista, kuten peltokortteesta, kamomillasauniosta ja nokkosesta.

On tärkeää, että kaikki toimenpiteet suoritetaan juuri oikeaan aikaan. Kasvien toiminta on yhteydessä planeettoihin, jotka Steiner jakoi kahteen ryhmään. Toiseen kuuluivat Kuu, Venus ja Merkurius ja toiseen Mars, Jupiter ja Saturnus. Auringon Steiner luki myös planeetaksi ja sijoitti näiden ryhmien väliin. Tämä vastaa antiikin ajan maakeskistä mallia. Edes myöhemmin löydettyjä planeettoja hän ei hyväksynyt mukaan.

Biodynaamisen yhdistyksen julkaiseman *Demeter*-lehden numerossa 1/1974 kerrotaan Kuun ja Auringon vaikutuksesta:

*Aineiden muodostumista ja häviämistä elävässä kasvissa valaisee **Rudolf Hauschkan** jo vuonna 1934 suorittama koe. Hän sulki itävän siemenen, joka painoi 0,5892 g, sulattamalla umpioituun lasiampulliin, ja punnitsi ampullin painon päivittäin vaa'alla, jonka herkkyys oli 0,01 mg. Koejärjestelyin hän poisti lämpötilasta, ilmanpaineesta ja suhteellisesta kosteudesta aiheutuvat virheet. Punnitustulokset osoittivat, että ampullin paino vaihteli kuun ja auringon rytmien mukaan. Suurin painonlisäys 3,2 mg osui täydenkuun aikaan ja suurin painon pieneneminen 3,4 mg osui uudenkuun aikaan.*

Sen enempää kokeen tekijä kuin artikkelin kirjoittajakaan eivät ilmeisesti ymmärtäneet, että tuollainen suljetun ampullin sisällä tapahtuva massan vaihtelu olisi ollut fysiikan Nobelin palkinnon arvoinen, jos ilmiö olisi pystytty todella luotettavasti osoittamaan. Heille tärkeämpiä olivat jaksollisuudet, jotka näyttävät tukevan Steinerin astrologisia ajatuksia.

Samassa artikkelissa kerrotaan vähän myöhemmin, että *"parhaat porkkanat ja suurimman sadon hän sai, kun kuun taustalla oli kylvöhetkellä Kauriin, Härän tai Neitsyen tähtikuvio. Nämä kuviot muodostavat ns. juuritrigonin, jolloin on edullista kylvää juurekset".*

Oikeiden kylvö- ja korjuuaikojen varmistamiseksi tunnollinen biodynaamikko hankkii Bio-

dynaamisen yhdistyksen julkaiseman **Maria Thunin** laatiman kalenterin. Tapahtumien ajat annetaan Keski-Euroopan aikavyöhykkeen mukaan, mistä johtuva tunnin ja kesäaikana kahden tunnin poikkeama tietenkin saattaa aiheuttaa ajoitusvirheitä ja siten korvaamattomia menetyksiä. Viljelijöiden kannattaisi vaatia, että kääntäjä myös korjaisi kellonajat Suomen vyöhykeajan mukaisiksi.

Seuraavat lainaukset ovat vuoden 1993 kalenterista:

Kiertäessään 27 vuorokaudessa maan ympäri kuu kulkee kahdentoista Eläinradan tähdistön kautta. Maria Thunin mukaan se samalla välittää maahan voimia, jotka ovat klassisten elementtien mukaisia ja vaikuttavat ravinnon muodostumiseen kasvin eri osissa.

Kuu muuttuu alenevaksi, kun sen kaaret ovat saavuttaneet korkeimman kohtansa. ... Kun kasvi siirretään uudelle kasvupaikalle tähän aikaan, se muodostaa nopeasti uusia lisäjuuria. Nesteet ovat suuntautuneet alaspäin, ja siksi aika soveltuu istutuksiin ja pensaiden leikkaamiseen.

Oppositiot leimaavat kuukauden ensimmäistä viikkoa, mikä vahvistaa kasvua eteläisissä maissa.

Talvivaikutuksista tuskin on puutetta, koska Jupiter ja Saturnus ovat maa-alueilla.

Mars koettaa tuoda valoa kostean-maanomaiseen maaliskuuhun.

Merkurius on 3. toukokuuta Oinaassa, mikä lisää maan lämpenemistä ja lämpimiä öitä.

Luomuviljelijä säästää luontoa

Luonnonmukaista viljelyä harrastava maamies luottaa enemmän sääennusteisiin kuin astrologiaan. Siemenet on saatava maahan ajallaan, sanoo sitten tähtikartta mitä tahansa.

Luonnonmukaisen eli luomuviljelyn perusajatus on tuottaa puhtaita tuotteita niin, että myös maaperä pysyy mahdollisimman terveenä. Yksinkertaisimmillaan siinä tavallaan palataan aikaan ennen kemiallista tehomaanviljelystä, jolloin saman peltotilkun oli annettava leipä useille sukupolville.

Kuten ennen vanhaan myös luomuviljelijä pyrkii pitämään maaperän terveenä vuoroviljelyn avulla. Osa viljelyalasta annetaan levätä vuorovuosin ns. kesannossa tai siinä viljellään kasveja, jotka tervehdyttävät maaperää. Hän ei käytä kemiallisia väkilannoitteita, kasvinsuojeluaineita eikä tuholaismyrkkyjä. Viljelemällä vuorovuosin tietyntyyppisiä viherkasveja sekä kompostoidun karjanlannan avulla maahan saadaan sopiva määrä typpeä ja muita kasviravinteita. Kateharsot pelloilla pitävät tuholaiset tehokkaasti kurissa ja torjuvat samalla kasvitauteja.

Luomuviljelystä on olemassa selkeät säännöt. Viljelijän, joka aikoo markkinoida tuotteitaan luomutuotteina, on pystyttävä todistamaan, ettei maaperässä ole käytetty kemiallisia väkilannoitteita tai torjunta-aineita viimeisen kahden satokauden aikana.

Maaseutukeskukset eri puolilla maata valvovat luomuviljelijöitä. Kahden vuoden siirtymäkauden jälkeen he voivat saada maaseutukeskusten myöntämän lupakirjan markkinoida tuotteitaan luomutuotteina. Tällaisten tuotteiden tunnuksena on leppäkerttumerkki.

Vastavuoroisesti biodynaamiset yhdistykset valvovat omia viljelijöitään. Valtiovalta katsoo molemmat viljelytavat samanarvoisiksi ja myöntää kumpienkin yhdistysten rekisteröimille viljelijöille alkuvaiheen siirtymäajan tukea.

Sähkömagneettista saastetta?

Hannu Karttunen

Pirkka-lehden numerossa 2 (4.3.1944) ilmestyi **Mikko Haljoen** artikkeli, joka kertoi tekniikan lisensiaatti **Paavo Huttusen** suorittamista sähkömagneettisen säteilyn mittauksista. Samaa aihetta on käsitellyt myös *Seura* numerossa 27/93. Pirkan artikkelin mukaan radiolähettimet aiheuttavat erilaisia sairauksia kuten syöpää. Jutussa on mukana myös taikavarpumies **Pentti Ruusala** ikäänkuin varmentamassa fyysikon tekemiä mittauksia.

Useimmat tietänevät kovin vähän meitä ympäröivistä sähkömagneettisista kentistä, joten kerrataanpa aluksi hieman fysiikkaa. Seuraavassa asioita on tosin karkeasti yksinkertaistettu.

Artikkelissa ei mainita voimalinjojen vaikutusta, josta viime aikoina on keskusteltu jonkin verran. Voimalinjat aiheuttavat ympärilleen voimakkaan sähkömagneettisen kentän, jolla periaatteessa saattaisi olla haitallisia vaikutuksia linjan välittömässä läheisyydessä asuville. Asiasta on tehty muutamia tutkimuksia, joita voidaan kuitenkin pitää kiistanalaisina, koska ihmisen elinympäristöön liittyy niin suunnaton määrä erilaisia tekijöitä, että yhden syyllisen osoittaminen on todella vaikea tehtävä.

Voimalinjoja ympäröivien kenttien vaikutusta olisi mahdollista tutkia esimerkiksi eläinkokeilla. Kun kahden populaation elinolosuhteet pidetään muuten täysin samanlaisina, mutta toinen altistetaan voimakkaalle magneettikentälle, voidaan erottaa juuri tämän tekijän vaikutus. Joitakin tämänsuuntaisia tutkimuksia on tiettävästi jo käynnissä.

Voimalinjan vaihtojännite synnyttää myös sähkömagneettista säteilyä. Säteily siirtyy fotonei na, joiden energia on sitä suurempi mitä lyhempi on säteilyn aallonpituus. Jos vaihtovirrantaajuus on 50 Hertziä, syntyvän säteilyn aallonpituus on 6000 kilometriä. Jotta säteilyä voisi syntyä merkittäviä määriä, antennin eli voimalinjan pitäisi olla satoja kilometrejä pitkä. Samoin sitä voi tehokkaasti absorboida vain pienen taivaankappaleen kokoinen kohde. Tällaisen säteilyn fotoneilla on hyvin alhainen energia, joten ne tuskin voivat aiheuttaa vahinkoa.

Hyvin lyhytaaltoisen säteilyn fotoneilla on niin suuri energia, että ne voivat rikkoa molekyylejä. Tähän vaaditaan yleensä röntgen- tai ultraviolettisäteilyä. Myös näkyvä valo voi hajottaa joitakin molekyylejä, joiden atomien väliset sidokset eivät ole kovin lujia. Vielä pitempiä aallonpituuksia vastaavien fotonien energiat ovat liian pieniä, jotta ne aiheuttaisivat kemiallisia muutoksia. Mikroaaltouuneissa käytetyn säteilyn vaikutusperustuu siihen, että se saa vesimolekyylit värähtelemään ja lämpenemään. Mikroaaltosäteilyn fotonien energiat vastaavat tyypillisesti molekyylien värähtelytilojen välisiä siirtymiä.

Radioalueen säteilyllä on vielä pitempi aallonpituus ja sen fotoneilla on siten alhaisempi energia. Nämä energiat vastaavat useimmiten molekyylien eri pyörimistilojen välisiä siirtymiä. Esimerkiksi tähtienvälisen aineen molekyyli, joka siirtyy

yhdestä pyörimistilasta toiseen, säteilee radioalueella. Tällaista säteilyä käytetään radiotähtitieteessä tähtienvälisen aineen molekyylien tutkimiseen.

Ihmiseen osuva voimakas mikroaaltosäteily voi aiheuttaa molekyylien värähtelyä, mikä koetaan lämpönä ja saattaa pahimmassa tapauksessa johtaa palovammaan. Radioalueen säteilyn vaikutus on paljon vähäisempää fotonien pienen energian vuoksi. Kemiallisia muutoksia se ei pysty aiheuttamaan.

Ihmistä ympäröi jatkuva radiosäteilyn kohina. Kesken artikkelia mukaan ilmestynyt taikavarpumies toteaa kuitenkin, että *"kehumatta voin sanoa että pystyn kymmenen sentin tarkkuudella määrittämään magneettikenttien risteykset, jotka ovat pahimpia kohtia".*

Olisi mielenkiintoista tietää, mistä maailmasta löytyy näin tarkasti säteilynsä suuntaavia radiolähettimiä. Voimme helposti laskea, miten suuren antennin tämä vaatisi. Oletetaan, että aallonpituus on suhteellisen lyhyt, 1 cm. Jos olemme kilometrin päässä lähettimestä, antennin keilan keskittämiseen kymmenen sentin levyiseksi tarvittaisiin noin sadan metrin läpimittainen antenni.

Artikkelin alussa kerrotaan, että tietyssä paikassa pidetyn auton akku tyhjeni salaperäisellä tavalla. Huttusen kehittämällä mittarilla tästä kohdasta löytyi "tuhat mikrovolttia sähkömagneettista säteilyä neliömetriä kohti". Mitähän suuretta tässä oikein tarkoitetaan? Sähkökentän yksikkö olisi volttia metriä kohti. Pinta-alayksikölle osuvaa energiaa taas kuvaa säteilyvuon tiheys, jonka yksikkö on wattia neliömetriä kohti.

Maasäteily on Huttusen mukaan radiosäteilyä, joka heijastuu esimerkiksi pohjavesikerroksesta ja keskittyy "siihen kohtaan, missä on tyyny ja ihmisen pää". Jos vedellä on näin voimakas suuntaava vaikutus, merimiesten kai luulisi kärsivän kaikkein eniten maasäteilystä.

Artikkelin mukaan Huttusen piti kuluvan kevään aikana jättää tarkastettavaksi kenttämittauksia koskeva väitöskirjansa Kuopion yliopiston sovelletun fysiikan laitokselle. Yliopiston mukaan väitöskirjaa ei ole ainakaan vielä jätetty ennakkotarkastukseen, eikä Huttunen ole edes kirjoilla jatko-opiskelijana. Tiettävästi käsikirjoitus on kuitenkin olemassa, ja siinä on vertailtu sähkömagneettisia kenttiä ja varpumiesten tekemiä "havaintoja". Tulemme seuraamaan mielenkiinnolla tämän väitöskirjan kohtaloita.

Oikaisu:

Skeptikon numerossa 1/1994 olleen Kirlian-kuvausta käsittelevän artikkelin kirjoittajan sukunimi oli kirjoitettu väärin. Kirjoittaja on Fernando D. Saraví, ei Savarí.

Hallitus remonttiin Skepsiksen vuosikokouksessa

Skepsiksen hallitus uudisti kasvojaan vuosikokouksessa, joka pidettiin 23. maaliskuuta Helsingin yliopiston Porthanian luentosalissa III. Yhdistyksen puheenjohtaja vaihtui, samoin koko joukko muita hallituksen jäseniä.

Uudeksi puheenjohtajaksi valittiin sihteerin paikalta **Veli Toukomies**. Entinen puheenjohtaja **Lauri Gröhn** on muuttamassa Brysseliin ja jättäytyi sen vuoksi kokonaan hallituksen ulkopuolelle.

Hallituksesta jäivät pois myös jo aiemmin tutkijaksi Norjaan lähtenyt **Karlo Kauko** sekä varapuheenjohtaja **Hannu Karttunen**, joka aikoo *Skeptikko*-lehden päätoimittajana keskittyä enemmän lehden tekoon.

Uusina kasvoina hallitukseen valittiin **Eero Joutsikoski** sekä **Anneli Aurejärvi**. Ranskasta kotiutunut **Timo Kaitaro** palasi muutaman vuoden tauon jälkeen Skepsiksen hallitukseen. Edellisen hallituksen jäsenistä jatkaa Toukomiehen lisäksi vain **Ilpo V. Salmi**.

Skeptikoilla ansiokas toimintavuosi

Vuosikokouksen osanottajat olivat kohtalaisen tyytyväisiä kuluneeseen toimintavuoteen. Jäsenmäärä kasvoi 68:lla uudella jäsenellä, jäsenistölle tarkoitettuja kuukausikokouksia järjestettiin viisi ja lehtikin ilmestyi melko ajallaan.

Vaikka erilaiset huuhaailmiöt näyttivät menneenä vuonna jatkaneen voittokulkuaan myös skeptikot olivat aktiivisia. Hallituksen jäsenet luennoivat erilaisissa tilaisuuksissa, osallistuivat parailmiöitä käsitelleisiin televisio- ja radio-ohjelmiin ja antoivat haastatteluja radiolle ja lehdille. Puheenjohtaja Gröhn osallistui ufo-paneeleihin Tiedekeskus Heurekassa, Oulun Tietomaassa ja Teknillisellä korkeakoululla. Skepsis oli näyttävästi esillä myös lokakuussa järjestetyillä Hengen ja tiedon messuilla.

James Randi vieraili jälleen kerran Skepsiksen vieraana Suomessa marraskuussa ja hänen luentonsa 'In Search of Science' keräsi sankan kuulijakunnan sekä Helsingissä että Turussa.

Kahden vuoden tauon jälkeen Skepsis jakoi Huuhaa-palkinnon, joka julkistettiin 2.12. Tällä kertaa palkinnon sai Oulun tiedekeskus Tietomaa ufokulttia propagoivasta näyttelystään ja sen harhaanjohtavasta markkinoinnista.

Vuoden aikana yhdistys liittyi Suomen tiedekustantajat ry:hyn.

Jäsenmaksu nousee

Yhdistyksen taloudellisen tilansa kohentamiseksi vuosikokous päätti nostaa jäsenmaksua entisestä 75:stä markasta 100:aan markkaan. Myös lehden tilausmaksuksi päätettiin ei-jäsenille 100 markkaa. Nuorten, alle 20-vuotiaiden jäsenmaksuun ei sen sijaan kajottu. Se on edelleenkin 30 markkaa. Yhdistyksen pieniä rahavaroja on kaventanut

muun muassa Skeptikko-lehden uusi ilme, joka on nostanut lehden painokuluja.

Muutoin yhdistyksen toiminta jatkuu perinteiseen tapaan. Jäsenistölle järjestetään kuukausikokouksia, Skeptikko ilmestyy neljä kertaa vuodessa ja kesällä pyritään järjestämään kesäretki.

Uusi hallitus velvoitettiin jatkamaan perinteitä ja sitoutumaan maksamaan 10 000 markkaa sille, joka pystyy valvotuissa oloissa tuottamaan paranormaalin ilmiön. Myös Huuhaa-palkinto aiotaan jakaa jatkossakin.Helsinki-keskeisyydestä eroon pääsemiseksi vuosikokous päätti panostaa erityisesti paikallistoiminnan kehittämiseen Kehä III:sen ulkopuolella. Ainakin yksi uusi paikallisjaosto pyritään käynnistämään joko Tampereelle, Joensuuhun tai Ouluun. *Skeptikko.mo*

Kuka kukin on hallituksessa

Skeptikko pyysi yhdistyksen uuden hallituksen jäseniä esittelemään itsensä lehden lukijoille kukin omalla persoonallisella tavallaan.

Veli Toukomies (puheenjohtaja):
Syntynyt 1944, toisessa avioliitossa; kaksi lasta. Teologian maisteri ja filosofian kandidaatti. Aiemmin kirkon viroissa ja kansanopistoissa, nyt yrittäjä (pelisuunnittelija) vuodesta 1981 lähtien. Harrastuksena elokuvat ja Madeira.
osoite: Rintamamiehentie 15, 06100 PORVOO
puhelin 915 - 5249 320

Timo Kaitaro (varapuheenjohtaja)
Olen kohta nelikymppinen puolivuotiaan, epäilemättä maailman hurmaavimman, tyttären isä. Ammatiltani olen neuropsykologi, mutta tämän lisäksi päälle on kertynyt useammanlaisiakin kerrostumia kuten filosofiaa — josta olen juuri saanut väitöskirjani Denis Diderot'n holismista valmiiksi — opetusta, yhdistystoimintaa.

Toimin Skepsiksen hallituksessa edellisen kerran vuonna 1990, silloin sihteerinä. Tässä välillä asustelin Pariisissa jonkin aikaa, jolta reissulta tuomisina väitöskirja ja tytär. Nyt olen asettunut takaisin Suomeen.

Kiinnostuin Skepsiksen toimialaan kuuluviin kysymyksiin kummitusjutuista, joita ahmin kirjallisen makuni vuoksi runsaasti. Edelleenkin itseäni kiinnostavat kaikenlaiset oudot kokemukset ja muuntuneet tajunnantilat. Parapsykologian osalta pidän korvani ja silmäni edelleen auki, etenkin Honortonin viimeisten Ganzfeld-kokeiden jälkeen. Paranormaaleihin väitteisiin yritän suhtautua kuin mihin tahansa yllättäviin asioihin. Tieteisuskoa kartan innokkaasti.

Arkisempiin harrasteisiini kuuluu omituinen kirjallisuus (kummitusjuttujen lisäksi dada ja surrealismi), musiikki (walesinkielisestä punkista Bouleziin), kielet, ruoanlaitto, kirjansidonta ja arktofilia.
osoite: Kontiotie 7 F 51, 02110 ESPOO

Anneli Aurejärvi (sihteeri):
Filosofian maisteri (aineyhdistelmä: uskontotiede, psykologia ja naistutkimus). Pro gradu, 1994, 'rajatiedon' ammattilaisten maailmankuvasta.

Olen sekä skeptikko (Skepsiksen jäsen vuo-

desta 1989) että myös muun muassa materialisti, ateisti, hedonisti, feministi, kulinaristi, optimisti, idealisti ja esteetikko. Enkä ymmärrä, miksi ihmiset hylkäävät tiedon ja valitsevat uskon niissäkin asioissa, joissa tietoa on paitsi olemassa myös helposti saatavissa:

osoite: Sireenitie 10b A2, 01390 VANTAA

puhelin: 90 - 8252 285

Eero Joutsikoski

Järjestelmäpäällikkö, toiminut atk-vastuullisena 26 vuotta, asuinpaikka Lieto, työpaikka Espoossa. Hallituksen maallikkojäsen, perusepäileväinen jo syntyessään. Huolestunut luulojen ja uskomusten leviämisestä yhteiskunnassa sitä mukaa kuin luonnontieteiden asema yleissivistävässä koulutuksessa on päästetty laskemaan. Odottaa mielenkiinnolla, milloin ollaan niin pitkällä, että 'yleinen mielipide' kumoaa luonnonlait, ellei sitten eduskunta ehdi säätämään asiasta lakia sitä ennen.

osoite: Ellipsikuja 1 A 21, 02210 ESPOO

Ilpo Veli Salmi

Paljasjalkainen helsinkiläinen ja rintamasotilas vuosimallia 1926. Opiskeluja eri korkeakouluissa pääasiassa Helsingin yliopistossa. 33:n vuoden työrupeama yleisradiossa ohi. Luennoi ja opettaa luovaa yhteistoimintaa ja johtamista eri korkeakouluissa ja julkisyhteisöissä.

Pääharrastukset: tähtitiede, egyptologia, hypnoosi ja tulevaisuuden tutkimus. Omistaa merenkulun ammattimaisen liikenteen ns. kujettajakirjan.

Jatkuva ajanpuute rahan lisäksi.

osoite: Sankaritie 9 A 14, 00320 HELSINKI

Hallitus perhepotretissa; vasemmalta oikealle Eero Joutsikoski, Ilpo V. Salmi, Veli Toukomies, Anneli Aurejärvi ja Timo Kaitaro

Skepsis-diplomi jäsenille

Monet Skepsiksen uudet jäsenet ovat valitelleet sitä, etteivät he saa mitään tietoa jäsenanomuksensa hyväksymisestä. Vasta kun ensimmäinen Skeptikko-lehti kolahtaa postiluukusta, he ovat voineet olettaa tulleensa hyväksytyiksi jäseneksi yhdistykseen.

Skepsiksen hallitus päätti korjata asiantilan kokouksessaan 6.4. ja lähettää vastedes jokaiselle uudelle jäsenelle kutsukirje. Hallitus päätti myös, ettei kutsukirjettä 'Skepsis-diplomia' lähetetä yhdistyksen vanhoille jäsenille vaan toivottaa heidät tervetulleeksi yhdistykseen näin jälkikäteen lehden välityksellä.

Halutessaan vanhat jäsenet voivat toki pyytää diplomin yhdistyksen puheenjohtajalta Veli Toukomieheltä.

Skepsis-diplomi on seuraavan sisältöinen:

Skepsis ry

Arvoisa skeptikko

Skepsiksen hallitus on hyväksynyt jäsenhakemuksenne ja teidät on liitetty jäsenrekisteriimme.

Jäsenetuna lähetämme teille neljä kertaa vuodessa ilmestyvän Skeptikko -lehden sekä jäsenpostia pitkin vuotta.

Yhdistys järjestää jäsenilleen vuosittain lukuisia mielenkiintoisia yleisö- ja jäsentilaisuuksia, joihin toivomme myös teidän osallistuvan.

Tervetuloa Skepsiksen jäseneksi

Porvoossa 21. kesäkuuta 1994

Ystävällisin terveisin

Veli Toukomies
puheenjohtaja

PS: Lähetämme ohessa postisiirtolomakkeen jäsenmaksun (100 mk) maksamista varten.

Alkoholijuomien voimalliset vaikutukset - pelkkää plaseboa?

Lääketieteellinen pohjustus juhannuksen aattoon valmistautuville

Veijo Saano

Etyylialkoholia (lyhyesti etanoli) sisältäviä juomia käytetään etenkin pohjoisissa kulttuureissa ensisijaisesti päihtymystarkoituksiin. Erityisen konsentroidusti pyrkimys päihtymiseen ilmenee muutamien merkkipäivien (mm. juhannus, uusi vuosi, vappu) aattoina. Sama se, missä tärpätti on tislattu, kunhan se on vahvaa ja sitä on riittävästi — muulla ei ole merkitystä. Vai onko?

Päihtymystä (jatkossa luokittain: huppeli humala känni stupor rigor) tavoitellaan etanolin suotuisiksi koettujen vaikutusten takia. Huppelissa estot häviävät: arka sanoo suorat sanat, lahjaton esiintyy, eristynyt seurallistuu, nuuka tarjoaa, koukkuselkä suortuu parketille ja ujokin uskaltaa lähestyä haaveittensa kohdetta jopa esiaviollisin ehdotuksin. Humalassa voi purkaa pullon hengen käskyistä riippuen joko sielullisia ahdistuksiaan (itketään elämän synkkyyttä ja pomon pahuutta), liikunnallisia taipumuksiaan (pannaan kahvilan kalustus kierrätykseen ja annetaan läheisille kiroilupraktista ja muuta intensiivistä fysioterapiaa) tai lisääntymiseen liittyviä paineitaan. Kännissä voi unohtaa elämän surkeuden edes väliaikaisesti. Stuporissa voi irrottautua stressielämän oravanpyörästä pysähtymällä hetkeksi, rigorissa lopullisesti.

Suurinta osaa esimerkiksi juhannuksen aaton etanolisteista houkuttavat huppeli ja humala. Mutta ovatko huppeli ja humala todellisia? Suomalaisessa kulttuurissa eläneinä olemme sisäistäneet edellä luetellut oireet — jo leikki-ikäiset lapset tietävät ne. Etanolin vaikutukset ovat meille itsestään selvää todellisuutta. Kuitenkin esimerkiksi kuubalaisen kulttuurin opetus viinasta on jo toisenlainen, vaikka Kuubassakin käytetään pääasiassa väkeviä viinoja. Kuubalaiset eivät voi ymmärtää, miten vaikkapa rommista kukaan voisi tulla riitaisaksi tai väkivaltaiseksi.

Kun joitakin vuosikymmeniä sitten Amazonasin viidakoissa vielä oli länsimaiseen alkoholinkäyttöön tutustumattomia alkuperäiskulttuureja, todettiin, että suurin osa näistä heimoista ei villiintynyt viinasta. Sotaisat yurunatkin vain muuttuivat hiljaisiksi alkoholia juotuaan (1). Bolivian cambat eivät käyttäytyneet sen enempää aggressiivisesti kuin seksuaalisuuttaan korostavastikaan juovuttuaan (2). Aritamat juopottelivat "muuttumatta aggressiivisiksi, tunteellisiksi, puheliaiksi tai lemmekkäiksi". Vaikka kulttuurille olisi ominaista pidättyväisen ja hillityn käytöksen ihanne, ei alkoholi välttämättä muuta kyseisten ihmisten käytöstä hillittömäksi; tästä on esimerkkejä monista alkuperäiskulttuureista eri puolilta maailmaa (3). Kuinka todellinen on viinan paljon puhuttu estoja

poistava vaikutus? Eikö "superego liukenekaan alkoholiin?" (1).

Etanolilla tietenkin on farmakologista tehoa, toksikologisesta puhumattakaan, mutta sen huppeli- ja humalapitoisuuksien vaikutus on vain epämääräinen aivotoiminnan häiriö — ehkä lukuunottamatta harvoja patologisesti reagoivia yksilöitä. Se, miten tuo reaktioita hidastava ja väsyttävä vaikutus muunnetaan huppeli- ja humalakokemukseksi, riippuu eniten siitä, mitä olemme oppineet. Todennäköisesti suurin tekijä huppeli- ja humalakäyttäytymisen taustalla onkin lääkevasteen väheksytyin komponentti, plasebo eli lumeilmiö. Se on myös ehkä huonoimmin ymmärretty farmakologian, lääkeaineopin käsite.

Siis ovatko paljon tavoitellut huppeli ja humala todellisia? Kyllä, sen voinee lähes jokainen meistä henkilökohtaisesti todistaa — ei sellaisia tekoja, joihin itse kukin on noissa merkeissä erehtynyt, tehdä ilman vahvoja vaikuttimia. Ne ovat myös vakuuttava näyttö opitun voimasta ja plaseboilmiön moniulotteisuudesta.

Kun tajuaa, että pullossa asuu paljon luultua vähemmän voimallinen henki, spiritus fortis, eivät huppeli ja humala ehkä koskaan enää ole entisellään. Tosin monelle alkoholin riemukkaimmat vaikutukset ovat muutenkin vain muisto. Hienoimmat humalat sai joskus nuorena, kun touhussa oli vielä seikkailun ja uutuuden viehätystä - plasebon teho ei kestä pitkään. Alkoholijuomien nauttimiseen liittyvät oheistekijät vaikuttavat paljon enemmän käyttäytymisen ja mielialan muutoksiin kuin etanoli itse (4). Alkoholilla tuskin on selkeää vaikutusta ihmisen käyttäytymiseen niillä annoksilla, joilla alkoholia sosiaalisesti yleensä käytetään (5); farmakologisesti kyseessä on epäspesifinen sedatiivi.

Mutta ovathan jäljellä känni, stupor ja rigor — ne ovat kiistattoman kovaa farmakologistoksikologis-patologista todellisuutta. Niinpä käyttäjän on syytä tietää, että väkevästä juomasta (esim. 40 % vodka) vaikuttavaa ainetta imeytyy noin 30 % vähemmän kuin samasta etanolimäärästä mietoa juomaa (esim. 4 % olut). Sama pätee huippupitoisuuksiin ja sitä myötä todellisiin keskushermostovaikutuksiin. Toisin sanoen, kännin hankinta tulee kalliimmaksi, kun ainetta ei saada väkevästä liuoksesta perille.

Jos käytön taloudellisuus on vahvasti ensisijalla, voi hyödyntää tietoa ensikierron eliminaatiosta: kun etanoli annetaan nenämahaletkulla ohutsuoleen, menee verenkiertoon ja aivoihin peräti kolme kertaa enemmän alkoholia kuin samasta annoksesta nieltynä. Taustalla on mahalaukussa ja suolessa tapahtuva alkoholin hajoaminen, joka letkun avulla suurelta osin ohitetaan. Näin jo 60 gramman etanoliannoskin (vastaa noin viittä olutta) vie letkutuksella kännin ja stuporin rajamaille.

Säästeliäin keino, etanolin anto laskimoon, välttää lisäksi vielä maksan ensikierron eliminaation aiheuttaman hukkautumisen: perille pääsevä ainemäärä on 500 % suurempi kuin suun kautta otetusta annoksesta (6)! On huomattava, että pienetkin etanoliannokset aiheuttavat laskimoon annettuina helposti rigorvaikutuksen.

Jos kuitenkin päätetään turvautua suonensisäiseen antoon, suosittelee kirjoittaja paradoksaalisesti suuria annoksia ja suuria pitoisuuksia. Silloin ruumiin palsamoituminen alkaa heti lääkityksen loputtua. Jos etanolin infuusiokäyttäjä kuuluu ympäristön suojelua kannattaviin krematoriokäsittelyn ystäviin, voi hän iloita siitä, että etanoli antaa 7 kcal/g energiaa, kuten laihduttajillekin aina muistutetaan. Niinpä hänen tapauksessaan poltto vaatii tavallista vähemmän uusiutumattomia fossiilisia luonnonvaroja eikä sytykkeitäkään juuri tarvita.

Viitteet ja viitteiden pohdinnat:

1. Falk JL: Drug dependence: Myth or motive? *Pharmacol Biochem Behav* 19:385–391, 1983. Falk käsittelee tässä kirjoituksessaan myös ns. vahvojen huumeiden aiheuttaman riippuvuuden suurta vaihtelua sen mukaan, millainen on käyttäjän elämäntilanne. Riippuvuusriski on vähäinen niillä, joilla on perhe, työ yms. arkiset perusasiat kunnossa.
2. Heath DB: Drinking patterns of the Bolivian Camba. *Q J Stud Alcohol* 19:491–508, 1958. En ole koskaan nähnyt tätä artikkelia, vaan kopioin tiedot edellä mainitusta Falkin jutusta. En ole myöskään käynyt Boliviassa. Kampa minulla on, enkä ole saanut siitä koskaan otsaani haavaa.
3. MacAndrew CR, Edgerton B: *Drunken comportment: A social explanation.* Chicago, Aldine 1969. Oikeastaan kopioin tämänkin. Vuonna 1975 käyttäydyin juovuksissa siten, että oikea pakarani paloi kiukaaseen. Sosiaaliset tekijät vaikuttivat asiaan voimakkaasti, koska kyseessä olivat opiskelijabileet.
4. Carpenter JA, Armenti NP: Some effects of ethanol on human sexual and aggressive behavior. Kirjassa: *The Biology of Alcoholism*, toim. B. Kissin ja H. Begleiter. New York, Plenum 1972, ss. 509–543. Myönnetään, kopioin tämänkin viitteen Falkin katsauksesta – ei minulla näin vanhoja kirjoja ole.
5. Hannuksela S, Lindman R: Alkoholi ja seksuaalisuus: disinhibitiota, aktivaatiota vai likinäköistä ristiriitojen ratkaisua? *Psykologia* 29:94–99, 1994. Tämän olen lukenut itse!
6. Roine R: Första passage-metabolism av alkohol och dess kliniska betydelse. *Nordisk Medicin* 106:325–326, 1991. Samoin tämän, vaikka tämä on ruotsia.

Terminologiaa:

Huppeli: poikkeavan käytöksen tila. Veren alkoholipitoisuus 0.5 promillea

Humala: vielä poikkeavamman käytöksen tila. 0.5–1.5 promillea.

Känni: huonon käytöksen tila. Veren alkoholipitoisuus 1.5–2.5 promillea.

Stupor (horros): lähes täyden käyttäytymättömyyden tila. 2–3 promillea.

Rigor (jäykkyys; vrt. rigor mortis, kuolonkankeus): pysyvän käyttäytymättömyyden tila. Yli 3.5 promillea.

Skeptikko lähtee kesälaitumille

Skeptikon toimitus muuttaa kimpsuineen ja kampsuineen juhannuksen alla kesälaitumille ja palaa syysiltojen pimetessä takaisin kotipuoleen Vantaalle. Tuliaisina pitäisi olla jo kauan muhineen kirjan käsikirjoitus.

Kaikesta huolimatta Skeptikko ilmestyy myös loppukesällä, näillä näkymin elo-syyskuun vaihteessa. Lehteen tarkoitettu aineisto pitäisi olla perillä toimituksessa viimeistään perjantaina 12. elokuuta.

HAUSKAA KESÄÄ

PS: Niin se Skeptikon kesäosoite: Marketta Ollikainen, Holmanperäntie 107, 61650 KALAKOSKI, puhelin 964 – 4175 727

Juhannusyön taikaa

Juhannusyö on taikojenteon aikaa. Nuoma likkana keräsin sen seitsemän sortin kukkaset tyynyn alle, mutta ei vain sulho ilmestynyt.

Vanha kansa tiesi, että taikojen kanssa ei kannattanut pelleillä. Kosmisten voimien temput kun olivat arvaamattomia. Piikaansa hämännyt ruustinna menetti rovastin piialleen tai liian tiedonhaluiselta katkesivat jalat. Oheiset kaksi tarinaa on poimittu **Lauri Simonsuuren** toimittamasta kansanperinteen kokoelmasta *Myytillisiä tarinoita* (SKS 1947).

Taikojen opetus

Kun tuli juhannusyö ja taikoja tehtiin, lähdin minä erään yksinäisen ladon katolle kuuntelemaan. Sitten kun vähän aikaa kuuntelin, valoisassa yössä rupesi kuulumaan rapinaa. Hirveä karvainen olio kiipesi nurkkaa ylös katolle. Minä parkaisin ja hyppäsin korkealta katolta alas ja mitä tuli. Molemmat jalkani poikki. Se oli opetus. En tiedä mitä tuo olio tarkoitti, mutta katon reunalla se oli jo kun hyppäsin. Tämän olen itse kokenut ja uskon, että jotain nuo taiat tarkoittivat.

(Tammela)

Piika vei rovastin

Rovastin rouva käski piikansa mennä juhannusehtoona kaivoa kiertämään. Tällöin piika näkisi, kuka oli hänen tuleva sulhasensa. Kun nimittäin yhdeksän kertaa kiertää kaivon ympäri vastapäivään, näkee sulhasensa. Piika meni ja kiersi kaivoa vastapäivään. Mutta kun hän yhdeksättä kertaa kiersi, tuli rovasti vastaan. Silloin tyttö pelästyi niin, että piilotti itsensä nokkospensaaseen, jossa nokkoset polttivat hänet pahanpäiväisesti.

Piika meni rouvan luokse ja sanoi: "Minkä tähden rovastin sinne käskitte, kun tiesitte minun siellä olevan?" Rouva sanoi: "En minä sinne rovastia käskenyt. Hänen haamunsa siellä sinulle näyttäytyi. Tämä on nyt sen merkki, että minä kuolen tänä vuonna ja sinä tulet rovastille vaimoksi." Näin sanotaan käyneenkin.

(Isojoki)

Skeptikko.mo

SKEPTIKON KIRJAHYLLY

Skeptikon numerossa 3/93 julkaisimme luettelon rajatiedon ilmiöitä kriittisesti käsittelevistä kirjoista. Koska tämä lehti jaetaan myös suurimpiin kirjastoihin, julkaisemme luettelon uudestaan hieman ajanmukaistettuna.

Suomenkielistä kirjallisuutta

Edelman, Nils: *Viisaita ja veijareita geologian maailmassa.* Otava, 1990.

Häyry, Heta & Karttunen, Hannu & Virtanen, Matti: *Paholaisen asianajaja, opaskirja skeptikoille.* Ursa, 1989. Loppuunmyyty.

Jännes, Antti & Oja, Heikki: *1982 kun planeetat kohtaavat.* Ursa 1978. Loppuunmyyty.

Kuure, Kari & Kyröläinen, Juhani & Nyman, Göte & Piironen, Jukka: *Katoavatko ufot?* Ursa 1993.

Kyröläinen, Juhani & Teerikorpi, Pekka: *Ufojen arvoitus.* Ursa 1980. Loppuunmyyty.

Miettinen, Matti A.: *Sinä paranet nyt.* Kustannuskiila 1990.

Paulos, John Allen: *Numerotaidottomuus.* Art House 1991. Alkuteos: *Innumeracy.* Hill and Wand, 1989.

Reinikainen, Pekka & Rantanen, Marja: *Parantajat, kuinka puoskarointi muuttui vaihtoehtolääketieteeksi.* Kuva ja sana, 1992.

Sarsila, Juhani: *Historian väärennöksiä ja väärentämisen historiaa.* Otava 1988.

Englanninkielistä kirjallisuutta

Seuraava luettelo sisältää kirjoja, joista yhtään ei vielä valitettavasti ole käännetty suomeksi. Kuten luettelosta näkyy, useimpien kustantaja on Prometheus Books, joka pitää kirjojaan varsin kauan myynnissä; hieman vanhempiakin teoksia saattaa siis vielä löytyä. Kustantajan osoite on 700 Amherst Street, Buffalo, N.Y. 14215, USA.

Abell, George & Singer Barry (ed): *Science and the Paranormal.* Charles Scribner's Sons, 1983.

Alcock, James: *Science and Supernature, A Critical Appraisal of Parapsychology.* Prometheus Books, 1990.

Baker, Robert: *They Call It Hypnosis.* Prometheus Books, 1990.

Basil, Robert (ed.): *Not Necessarily the New Age.* Prometheus Books, 1988.

Beyerstein, Barry & Beyerstein, Dale (ed.): *Write Stuff, Evaluations of Graphology —The Study of Handwriting Analysis.* Prometheus Books, 1992.

Blackmore, Susan: *Dying to Live — Science and the Near-Death Experience.* Grafton, 1993.

Broad, William & Wade, Nicholas: *Betrayers of the Truth, Fraud and Deceit in Science.* Oxford University Press, 1985.

Burnam, Tom: *The Dictionary of Misinfommation.* Futura

Publications, 1975.
Colman, Andrew: *Facts, Fallacies and Frauds in Psychology*. Hutchinson, 1987.
Condon, Edward: *Scientific Study of Unidentified Flying Objects*. Bantam, 1969.
Culver, Roger & Ianna, Philip: *Astrology: True or False? A Scientific Investigation*. Prometheus Books, 1988.
Druckman, Daniel & Swets, John (ed.): *Enhancing Human Performance — Issues, Theories and Techniques*. National Academy Press 1988.
Druckman, Daniel & Swets, John (ed.): *In the Mind's Eye, Enhancing Human Performance*. National Academy Press 1991.
Eldredge, Niles: *The Monkey Business — A Scientist Looks at Creationism*. Washington Square Press, 1982.
Frazier, Kendrick (ed.): *Paranormal Borderlands of Science*. Prometheus Books, 1981.
Frazier, Kendrick (ed.): *Science Confronts the Paranormal*. Prometheus Books, 1985.
Futuyma, Martin: *Science on Trial —The case for Evolution*. Pantheon Books, 1983.
Gardner, Martin: *Fads and Fallacies in the Name of Science*. Dover, 1957.
Gardner, Martin: *Science: Good, Bad and Bogus*. Prometheus Books, 1981.
Gardner, Martin: *New Age — Notes of a Fringe Watcher*. Prometheus Books, 1991.
Gilovich, Thomas: *How We Know What Isn't So — The Fallibility of Human Reason in Everyday Life*. The Free Press, 1991.
Goldsmith, Donald (ed.): *Scientists Confront Velikovsky*. Cornell University Press, 1977.
Goran, Morris: *Fact and Fantasy: The Occult and Pseudosciences*. Littlefield, 1980.
Gould, Stephen Jay: *The Mismeasure of Man*. W.W. Norton, 1981.
Hansel, C.E.M.: *ESP and Parapsychology — A Critical Re-evaluation*. Prometheus Books, 1980.
Hines, Terence: *Pseudoscience and the Paranormal —A Critical Examination of the evidence*. Prometheus Books, 1988.
Hubner, John & Gruson, Lindsey: *Monkey on a Stick, Murder, Madness, and the Hare Krisnas*. An Onyx Book, 1990.
Jerome, Lawrence: *Astrology Disproved*. Prometheus Books, 1 977.
Klass, Philip J.: *UFOs —The Public Deceived*. Prometheus Books, 1983.
Klass, Philip J.: *UFO Abductions — A dangerous game*. Prometheus Books, 1989.
Marks, David & Kammann Richard: *The Psychology of the Psychic*. Prometheus Books, 1980.
Radner, Daisie & Radner, Michael: *Science and Unreason*. Wadsworth Publishing Company, 1982.
Randi, James: *FLIM-FLAM, Psychics, ESP, Unicorns and other Delusions*, Prometheus Books, 1982.
Randi, James: *Psychic Investigator* (Based on the televison series for Granada Television). Bostree Limited, 1991.
Randi, James: *The Mask of Nostradamus*. Charles Scribner's Sons, 1990.
Randi, James: *The Truth About Uri Geller*. Prometheus Books, 1982.
Reed, Graham: *The Psychology of Anomalous Experience*. Prometheus Books, 1988.
Rothman, Milton: *A Physicists Guide to Skepticism*. Prometheus Books, 1988.
Siegel, Ronald: *Fire in the Brain, Clinical Tales of Hallucination*. A Plume Book, 1992.
Weisberg, Robert: *Creativity, Genius and other Myths*. Freeman and Company, 1986.

TULEVIA TAPAHTUMIA

Euroskeptikot kokoontuvat Belgiassa

Euroskeptikkojen tämänvuotinen kokous pidetään Ostendessa Belgiassa 23.-25. syyskuuta. Kokouksen teemana on 'tiede, pseudotiede ja ympäristö'. Siihen liittyy niin sanottu geobiologia, maasäteily ja monet muut sen tyyppiset asiat.

Työryhmien käsiteltäviksi on ajateltu seuraavia aiheita:

- kosmiset vaikutteet (Gauquelinin tapaus)
- parapsykologian nykytila
- vaihtoehtohoidot
- huijareiden paljastaminen
- tiede ja pseudotiede opetuksessa
- skeptikkojärjestöjen toiminta

Järjestäjät pyysivät kokouksessa pidettävistä alustuksista lyhennelmät jo kesäkuun alkuun mennessä, joten sen suhteen lehtemme ilmestyy hieman myöhässä. Ne, jotka olivat ajatelleet pitää kokouksessa oman puheenvuoronsa, voivat ottaa yhteyttä järjestäjiin.

Yhdyshenkilönä Belgiassa toimii **Tim Trachet** ja hänet tavoittaa osoitteesta F. Lecharlierlaan 44/9, B-1090 Brussel, Belgium.

CSICOP-konferenssi juhannusviikolla

Tiedoksi niille, jotka ovat nyt juhannusviikolla lähdössä Yhdysvaltoihin, kerromme, että Skepsiksen sikäläinen yhteistyöjärjestö CSICOP järjestää konferenssin 23.–26. kesäkuuta Seattlessa ja konferenssipaikkana on Doubletree Suites Hotel. Konferenssin aiheena on uskomusten psykologia ja puhujalistalla on edustettuna useita tunnettuja yhdysvaltalaisia skeptikkoja kuten **Carl Sagan**, **Paul Kurtz** ja **Ray Hyman**.

Lisätietoja konferenssista voi kysellä osoitteesta: **Mary Rose Hays**, CSICOP, P.O.Box 703, NY, 14226,
puhelin 716-636-1425
tai faxi 716-636-1733.

Skepsiksen kesäretki Ouluun!

Skepsiksen kesäretki tehdään tänä kesänä mahdollisesti Ouluun. Aiemmin ilmoitettu retki Turkuun peruuntui järjestelyvaikeuksien vuoksi.

Oulussa järjestetään tiedepäivät 2.-5.9.1994, jossa yhden päivän (sunnuntai 4.9.) teemana on tiede ja epätiede. Hallitus on alustavasti suunnitellut, että retki yhdistettäisiin tiedepäivien yhteyteen.

Samaan aikaan tiedepäivien kanssa Oulussa pitää Vapaa-ajattelijoiden liitto kesäpäiviä,joissa yhtenä aiheena (lauantaina 3.9.) on huuhaan ja epätieteiden valta, voima ja vaikutus yhteiskunnassa.

Retkestä kiinnostuneet voivat ottaa yhteyttä sihteeriin Anneli Aurejärveen, joka ottaa myös vastaan retki-ilmoituksia.

English summary

Nonsense on television

editorial by Ilkka Niiniluoto

Last summer I was watching tv in my hotel room in Moscow. The evening news was first followed by a weather forecast and then a prediction delivered by an astrologer wearing a wig and reading constellations. Also in Finland tv programs are appearing that peep at supernatural phenoma — usually without the slightest criticism.

The new skepticism

Paul Kurtz

Skepticism is good, if used in moderation. It is essential for the healthy mind; but if taken to excess, it can lead to overweening doubt, says professor Paul Kurtz. The article is a translation from The Skeptical Inquirer.

Points of view to the explained and unexplained

Veli Toukomies

Religious and social views are not isolated from other areas of thinking, discussions and actions, but are in many ways related also to skepticism. In his article the new chairman of Skepsis discusses, how science and nonscience are seen at different levels of reality.

Little information on alternative medicine

Marketta Ollikainen

It is estimated that every year roughly one third of the Finnish people uses some form of alternative treatment. However, there is very little reliable information on the availability and use of alternative therapies. Physicians don't know about such therapies, and their patients usually don't tell them about the alternative treatments they have used.

Reincarnation doctrine is in fashion

Kalevi Kuitunen

Belief in reincarnation is a common feature in many of the New Age movements. The oriental doctrine of transmigration of the soul has been known since the days of Pythagoras and Platon, but the widespread popularity in the form adopted by theosophy is a phenomenon of the current century.

LIITY SKEPSIKSEN JÄSENEKSI!

Jos haluat liittyä Skepsiksen jäseneksi, lähetä allaoleva lomake tai sen kopio täytettynä Skepsiksen sihteerille osoitteella

Anneli Aurejärvi
Sireenitie 10b A 2
01390 VANTAA

Yhdistyksen jäsenmaksu (sisältää Skeptikko-lehden tilauksen) on 100 mk (alle 20-vuotiaille 30 mk), jonka voit maksaa yhdistyksen tilille:

PSP 6371 513.

Voit myös tilata Skeptikko-lehden liittymättä jäseneksi. Tilausmaksu on sama 100 mk/vuosi. Käytä tilauslomakkeena ao. jäsenanomusta ja ilmoita vain nimesi ja osoitteesi ja merkitse lomakkeeseen, ettet halua liittyä jäseneksi.

JÄSENANOMUS

Nimi ____________________

Ammatti ja oppiarvo ____________________

Lähiosoite ____________________

Postitoimipaikka ____________________

Puhelin ____________________

Työpaikka ____________________

Työpaikan lähiosoite ____________________

Postitoimipaikka ____________________

Puhelin ____________________

Kokemus Skepsiksen toimialaan liittyvistä asioista, mahdollisesti aihetta sivuavat julkaisut, jäsenyys muissa tieteellisissä yhdistyksissä, erityiset mielenkiinnon kohteet (käytä tarvittaessa erillistä paperia):

____

____

Hyväksyn Skepsis-yhdistyksen säännöissä määritellyn tarkoituksen ja toimintaperiaatteet (ks. seuraava sivu) ja haluan liittyä yhdistyksen jäseneksi.

Päiväys ____________________

Allekirjoitus ____________________

SKEPSIS

Skepsis on 1987 perustettu suomalaisten skeptikkojen yhdistys. Skepsiksen toimintaperiaatteet ovat samantapaiset kuin yhdysvaltalaisen CSICOPin (Committee for the Scientific Investigation of Claims of the Paranormal), mutta se toimii täysin itsenäisesti vaikkakin yhteistyössä CSICOPin ja muiden vastaavien järjestöjen kanssa.

Yhdistyksen säännöissä mainitaan Skepsiksen tarkoituksesta ja periaatteista seuraavaa:

Yhdistyksen tarkoitus on:

- Edistää paranormaaleja ilmiöitä koskevien väitteiden objektiivista ja puolueetonta tieteellistä tutkimusta, ottamatta näiden väitteiden paikkansapitävyyteen kantaa apriorisin, tutkimusta edeltävin perustein.

- Ylläpitää tällaisesta tutkimuksesta kiinnostuneiden ihmisten verkostoa sekä pitää yhteyttä vastaavanlaisiin yhteisöihin kotimaassa ja ulkomailla.

- Julkaista paranormaaleja ilmiöitä koskevia väitteitä tutkivia artikkeleja ja kirjoja sekä laatia tällaisia väitteitä sisältävien julkaisujen bibliografioita.

- Järjestää alaan liittyviä kokouksia ja konferensseja sekä harjoittaa valistus- ja tiedotustoimintaa.

Yhdistys on poliittisesti, aatteellisesti ja uskonnollisesti sitoutumaton.

Yhdistyksen hallitus voi hyväksyä anomuksesta yhdistyksen jäseneksi yksityishenkilöitä ja oikeuskelpoisia yhteisöjä, jotka hyväksyvät edellä mainitut yhdistyksen periaatteet.

Skepsis ry:n hallitus:

Veli Toukomies (puheenjohtaja)
Timo Kaitaro (varapuheenjohtaja)
Anneli Aurejärvi (sihteeri)
Eero Joutsikoski
Ilpo V. Salmi.

Skepsis-yhdistyksen tieteellinen neuvottelukunta:

professori **Nils Edelman**
apulaisprofessori **Kari Enqvist**
amanuenssi **Harry Halén**
professori **Pertti Hemánus**
dosentti **Raimo Keskinen**
dosentti **S. Albert Kivinen**
professori **Kirsti Lagerspetz**
professori **Raimo Lehti**
professori **Anto Leikola**
LKT **Matti A. Miettinen**
professori **Nils Mustelin**
professori **Ilkka Niiniluoto**
dosentti **Heikki Oja**
professori **Jeja Pekka Roos**
VTK **Jan Rydman**
professori **Heikki Räisänen**
dosentti **Veijo Saano**
professori **Anssi Saura**
apulaisprofessori **Raija Sollamo**
FL **Tytti Sutela**
professori **Raimo Tuomela**
professori **Yrjö Vasari**
professori **Johan von Wright**
dosentti **Risto Vuorinen**.

Jäsenasioista, lehtitilauksista ja muista yhdistyksen toimintaan liittyvistä kysymyksistä pyydetään neuvottelemaan yhdistyksen sihteerin kanssa, puh. 90 - 8252 285 tai postitse:

Anneli Aurejärvi
Sireenitie 10b A2
01390 VANTAA

Yhdistys on Tieteellisten seurain valtuuskunnan jäsenjärjestö

OUT THERE Rob Pudim

